

1949 г.

تراجم. سارفي ادرابي. (عراق
قاسمشورليسا)

ПРОВЕРЕНО
2008 г.

БИБЛИОТЕКА
КАЗАНСКОЙ
ДУХОВНОЙ
АКАДЕМИИ

صرف عربى

المسمى بالتبيان في تعليم الصرف للصبيان

اثر العاجز الفقير الى الله صالح جان بن محمد جان البارودي

№ Инв. —
№ Хр. Кат.
Б. К. Д. А.

بوكتابتينك باصمه سنه رخصت بيرلدى سانكت پيتربورغه
انچى اييولده ۱۸۹۸ انچى يلدہ

باصمه اولنمشدر قزانده دومراوسكى ننگ مطبعه سنه ۱۸۹۸ انچى يلك

4552
1898

Дозв. цензур. С.- Петербургъ 1 Юля 1898 г.
Типографія Б. Л. Домбровскаго въ Казани.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على رسوله
محمد وآله اجمعين (أما بعد) بس علم صرف تورلی
معنار اوچون بولغان بنا، وصیغه لر نی (معرفة) وتانو مقدر •
مثلاً ضرب، زمان ماضیده بر ایر ننگ سوقماقنی
(بیان) وبلدرو اوچون دیسو بامک • بناء، وصیغه
کلمه ننگ روشی در •

فصل

کلمه معناسی اولغان برسوزدر - زید کبی • بولکمه
اوچ قسم اولور اسم، فعل، حرف، بواوچکه بولونو
وبونلرغه غنه حصری بویله در، اکر اول کلمه بشقه غه
قوشما یئجه اوزندن کنه معناسی فیهلنوب، زمان فهم
ایدامسه، اسم اولور، حیوان کبی، اکر اوزندن
معناسی فیهلنکنده، زمان دخی فیهلنسه، فعل اولور -
ضرب - کبی، واکر معناسی اوزندن کنه فیهلنهای ایکتیچی
کلمه کما قوشوبرله فیهلنسه، حرف اولور، من - عن کبی

۱ - یضرب - کلمه چک
زمانده بر ایر ننگ
سوقماقنی بلددر -
ضرب - بر ایر ننگ
صوغوچی ایدکینی
بلددر

۲ یعنی بواوچ قسم
دن بشقه تورلی
قسمی اولماویننگ
بیانی بویله در

۳ بزیم ترکی لسا
ننده هم کلمه ننگ
اوشبو اوچ قسمی هر
قاییوسی واردر •

فصل

عرب کلمہ لرینی ف - ع - ل حرف لری ایله اولچانلور
 بو حرف لری کا میزان - ووزن - دیرلر • ایمدی
 کلمه فی اولچاوده اوشبو اوچ تورلی حرف دن بشقه حرف
 بولماسه کلمه مجرد - اسمنده اولور ، حرف لری
 اصلی اسمنده اولور ، زید - ضرب کبی فعل -
 فعل وزن لر ننگ • واکر بشقه حرف اولسه کلمه ، مزید
 فیه - اسمنده اولور ، ضارب ، اکرم کبی فاعل -
 افعال وزن لر ننگ اول بشقه حرف ، حرف نائدا اسم ننگ اولور •

فصل

اسم : حرف اصلی اعتباریله اوچ قسم اولور • ثلاثی ،
 اوچ اصل حرفی • رباعی : دورت اصل حرفی
 وز ننده ایکی لام اولور • هاسی : بش اصل حرفی
 وز ننده اوچ لام اولور • و بو اوچ قسم ننگ هر قایوسی
 مجرد اولور ، اگر اصل حرف لر ننگ بشقه حرف اولسه •
 و مزید فیه اولور ، اگر اصل حرف لر ننگ آرتق و بشقه
 حرف اولسه • پس باری آلتی تورلی اولور •
 ثلاثی مجرد ، فلس - فرس - عضد - قفل ، کبی •
 ثلاثی مزید فیه ، ضارب - مساجد - سلطان - کبی •
 رباعی مجرد ، جعفر - زبرج - قهطر ، کبی •

چابدی - چابار -
 قاجادی - قاجار
 کلدی - کاور -
 فعل لر در •
 (سبق اوقسانک
 عالم بولور سن •
 دنیاده وهم آخر تک
 مرتبه لی اولور سن)
 دیکان جمله ننگ - ده
 لی - و - هم -
 کلمه لری حرف لر در

۱ فلس - فعل
 وز ننده واق آچه ،
 فرس - فعل
 وز ننده آط ،
 عضد - فعل وز ننگ
 یوقاری بلاک
 قفل - فعل وز ننگ
 یوزاق معنا سنده
 ۲ ضارب صوقوچی
 معنا سننگ ، مساجد

رباعی مزید فیہ ، عصفور - قرطاس ، کبی • خماسی
 مجرد ، سفرجل - قندعمل ، کبی • خماسی مزید فیہ
 عضو قوط - قطر بوس ، کبی • فعل ، دخی ایکی
 قسم اولور - ثلاثی - رباعی ، وهر قایوسی مجرد ، یامزید
 فیہ اولور - ضرب - اکرم - دخرج - تدخرج ، کبی •

فصل

اسم ایله فعل آراسینک مشترک بدی قسم واردر - صحیح
 - مہوز - مضاعف - مثال - اجوف - ناقص - لقیف
 صحیح : حروف اصلیه سنده ہمزہ ، و عرفی علمت
 وتضعیف اوامغان کلمہدر • ضرب • ضرب کبی •
 فعل فعل وزنلرنده • عرفی علت اوچ واو - الی -
 یا • مہوز حروفی اصلیه سنده ہمزہ اولغان کلمہدر •
 اگر حروفی الوزن اولان ف - ع - ل - ن - ک - فاسی طوغر وسنک
 اولسه ، مہوز الفاء اولور : امر ، امرأ کبی فعل -
 فعلاً وزنلرنده اگر عین طوغر یسنده اولسه مہوز
 العین اولور • سئل ، سؤالا کبی • فعل فعلاً
 وزنلرنده اگر لامی طوغر وسنده اولسه مہوز
 اللام اولور • قرأ - قرأنا کبی • فعل فعلاً وزنلرنده
 مضاعفی : ایکی قسمدر • ثلاثی ، اصل عرفی اوچ اولوب

مفاعیل وزنلرنده
 سجدلر معناسنده
 سلطان فعلاً وزنلرنده
 پادشاه معناسنده ،
 جعفر - فعلل وزنلرنده
 - برکشی اسم
 زبرج فعلل وزنلرنده
 قمطر - فعلل -
 وزنلرنده عصفور -
 فعلل وزنلرنده
 قرطاس - فعلاً
 وزنلرنده سفرجل -
 فعلل وزنلرنده
 قندعمل - فعلل
 وزنلرنده
 قطر بوس فعلل
 وزنلرنده ضرب -
 صوقدی اکرم -
 آفعل وزنلرنده
 حرمندی معناسنک
 دخرج • فعلل وزنلرنده
 آوناندی - تدخرج

تفعلل ورننده

آونادی معناسنده

۱ مشترک مفعول

ورننده اورتاق

صحیح فعیل ورننده

صاغ مہمون مفعول

ورننده ہمونہ لہنش

مضاعف مفاعل ورنندک

ایکی اولوش لہنش

مثال فاعل ورننده

اوششاش اجوف افعال

ورننده اچی بوش

ناقص فاعل ورننده

کم بولوغچی لقیف

فعیل ورننده چورنا

لغوچی آمر بیوردی

امرا - بیورمق

سأل - صورادی

سوءالا - صورامق

قرأ - اوقودی

قرأنا - اوقومق

عد - سانادی عدا

سانامق ، اعد

حاضر لدی اعداداً

حاضر لہک

۲ بولقیف مفر وقتنی

ملتوی ہم دیرلر

حروف الوزن ننگ عین ولامی طوغر وسنده اولان

حرفلار برجنسدن اولور . عد ، عددا ، اعد

اعدادا ، کبی . رباعی اصل حرفی دورت اولوب ،

فا - واولکی لام طوغر وسنده . وعین - وایکتچی لام

طوغر وسندک اولان حرفلری برجنسدن اولغان کلمه در

صرصر - صرصره ، کبی متصل - متصللا ، کبی

مثال : فاسی طوغر وسنده حرفی علت اولان کلمه در

وعد ، وعدا ، اوجب ، ايجابا کبی . اجوف ؛ عین

طوغر وسنده حرفی علت اولان کلمه در . قال - قولاً

اجاب - اجابة کبی . ناقص : لامی طوغر وسنده

حرفی علت اولان کلمه در . رمی رمیا ، اهدی -

اهداء کبی . لقیف : ابکی تورلی در ، لقیف مقرون ؛

عین ولام طوغر وسندک ابکی حرفی علت اولور . قوی -

قوة ، اروی - ارواء کبی . لقیف مفروق : فا - ولامی

طوغر وسنده ابکی حرفی علت اولور . وشي . وشيا ،

ایدی - ایداء کبی .

فصل

فعل : اشدر . هر فعل اچون قلغوچی کړک بولور ،

بو قیلغوچیغه فاعل دیرلر . اما مفعول یعنی قیلنمش

نرسه هر فعلگه واجب اولماس بلکه بعض فعلده گنه

اولور • اکر فعلگه مفعول یعنی قبلنمش نرسه واجب اولسه ،
 اول فعل متعدی اولور • ضَرَبَ کبی سو قدی
 معناسنده اولغانده سو غوچی ده ، هم صوغلمش ده لازم
 اولور • اگر مفعول کَرک اولسه اول فعل لازم اسمنده
 اولور • خرج زید ، کبی چقدی زید معناسنده
 اولوب چغوچسی وار ، اما چغولمش نرسه یوقدر •

اَضْرَبَ زید عهراً
 قولنده

فصل

اشتقاق ، دیب عرب تلنده ، بر نرسه فی آخر دن یارب
 چقارمغه ایتورلر • اصطلاح صرفیننده ، ایکی توری
 اولوب ، بری اشتقاق باعتبار العلم درکه ایکی لفظ
 آراسنده حروف اصلیه ، ومعنی جهتندن اولغان
 یقینلتنی بلمکدر • ایکتچی سی باعتبار العمل درکه
 بر لفظدن حروفده ، ومعنی ده مناسب اولغان لفظ
 آخرنی چقارمقدر • اشتقاق باعتبار العلم اوج قسم
 اولور • اکر ایکی لفظ آراسندن حروف اصلیه ، وهم ترتیب ،
 ومعنی ده مناسبت اولسه اشتقاق صغیر اولور • ضَرَبَ نَنْک
 ضرب دن اشتقاقی کبی • واکر حروف اصلیه ، ومعنی ده
 مناسبت اولوب ، ترتیب ده اولسه اشتقاق کبیر اولور •
 جَبَدَنْک جَدْب دن اشتقاقی کبی • واکر تمام حروفده
 مناسبت بولمی بلسکه بعض حروفده ، وقرب خرج

و ترتیب ، و معنی ده مناسبت اولسه اشتقاقی اکبر اولور . نغق نذک
 نغق دن اشتقاقی کبی . فن صرفده معتبر اولغانی اشتقاقی صغیردر .

فصل

اسم : معنی و اشتقاق اعتبار بیله ایکی گابولنور . مصدر و جامده ، اکر اسمدن
 ایکنچی کلمه نی یاروب آلتسه مصدر اولور . بایسه فارسجه ترجمه
 سینک اغبرنده دن ، یا که تن اولوب ترکیجه ترجمه سینک اغبرنده
 مک ، یا که مق لفظی اولسه ، مصدر اولور . ضرب کبی ، عروقک - و معنا
 و ترتیب ده مناسبتلی اولغان ضرب ، یضرب ، ضارب کبی دلمه لرنی
 آندن اغنایدیلکن . وهم فارسی ترجمه سی زدن ، ترکی ترجمه سی
 سوقق در . اکر اسم دن هیچ کلمه اشتقاق ایدلمسه ، و یا که اغبر
 ترجمه لرنده مذکور هر فلز اولسه جامد اولور . رجل ، جوهر ، فرس کبی
 مصدر دن یدی توری اسم ، و نیجه توری فعل اغنایدیلور . اسم
 اولغانلری : اسم فاعل ، اسم مفعول ، صفة مشبهة ، اسم زمان ، اسم مکان ،
 اسم آلت ، اسم تفضیل . فعل لری : ماضی ، مضارع ، جمع ، نفی ، امر ،
 نهی ، فعل .

فصل

ثلاثی مجرد فعل لری آلتغان مصدر لر ، قاعده ایله معلوم بولمس ، بلکه
 مجرد عرب لردن ایشتمک ایله معلوم اولور . شونذک اوچون ثلاثی مجرد
 مصدر لرنی سماعی دیر لر ضرب ، شغل ، فسق کبی . ثلاثی مجرد دن

بشقه ده قیاسبدر ، یعنی بر قاعده ایله بلنور . مثلاً
 ثلاثی مزیدنک اولگی بابندن اولسه اصلده
 افعال وزننک اولور . اکرام کبی . ایکنجی بابندن
 اولسه تفعل ورننده اولور . تصریح کبی . اوچونجی
 بابندن اولسه مفاعله وزننک اولور . مصاحبه کبی .
 بشقه بابلرده ده ، هر باعی چرد ، و باعی مزید فیده ده
 اوشاندا قدر بو منکور مصدر لر - مصدر غیر میمی در .
 اما مصدر میمی ، یعنی اولنده میم زایده اولان
 مصدر هر وقت قیاسبدر . مثلاً ثلاثی چرد اولوب مثال
 وای اولسه کسر عین ایله مفعول کلور موعده - مورث
 - موقی کبی . مثال وایدن بشقه اولسه فتح عین
 ایله مفعول کلور . مضرب - منصر کبی . وگاها
 بو وزنلرننک اخیرینه تاء ، آرتدر لوب ده مسهوع
 اولمشدر . مرعته ، موعظه و منفعة ، کبی . و ندرت
 ایله ضم عین ، و تاء زائن ایله ده کلمشدر . مائره ،
 مکرمه ، معونه کبی . ثلاثی چردن بشقه دن هر وقت
 اسم مفعول ایله بر وزننک کلور . مکرم ، مد هرج ، مترجم
 متد هرج کبی .

فصل

اش قیلغوچی فاعل اولوب ، آنکا دلالت ایتکوچی اسم
 اسم فاعل آنالنور . اسم فاعل وزنی هر وقتده قیاسبدر .

ثلاثی مجرددن اولغاننک هر بابدن فاعل ورنننک اولور ، ضارب
 ناصر کمی • ثلاثی مزید - رباعی مجرد - رباعی
 مزیدلر ده هر بابننک مضارع معلومی ورننده اولور ،
 مکر حرف مضارعتا ورنینه اوتورلی میم کلتوروب
 ماقبل اخبر کسره لی اولسه کسره لی قیامت ایله •
 مکریم ، مدحرج ، مترجم متدحرج کمی

۲ مضارع صیغه لری
 یکریم ، یدحرج ،
 یتدحرج ، یتدحرج در

فصل

قیلمش نرسه مفعول اولوب ، آنکادالات ایتکوچی لفظ
 اسم مفعول آنالنور • لازم اولان فعلکا مفعول کerk
 اولدقی اوچون اسم مفعول هم کerk اولماس دیرلر •
 اسم مفعول دخی قیاسیدر • ثلاثی مجرد اولغانده قایو
 بابدن اولسه ده مفعول ورنننک کلور • مضروب ، منصور
 کمی • ثلاثی مزید ، ورباعی مجرد ، ورباعی مزید ،
 اولدنده فعل مضارع مجهول ورنننک کلور • مکر حرف
 مضارعتا ورنینه اوتورلی میم کلور - مکریم ، مدحرج
 مترجم کمی •

فصل

مصدر ایله صفتلنغان ذات که دلالت ایتکوچی لفظنی ،
 صفة مشبهه دیرلر ، حسن کمی حسن آنکا ثابت اولان
 ذاتدر • بوصفة مشبهه ثلاثی مجرد که مخصوص اولوب ،

صفة مشبهه ده مصدر
 ثابت ، واسم فاعلک
 مادث اولور

مصدر لازم دن گنه اخذ ایدلور • اوزانی سماعیدر ،
الوان وعیو بدن اولسه ، یکرمی قدر وزن مسوع اولمشدر
اکر توسلردن ، وعیبلردن اولسه مذکر اوچون افعَل ،
موعنث اوچون فعلاً وزنلرنده اولوب قیاسی اولور •
اهر - همراه ، افاج - فاجاء کبی

فصل

اسم فاعل معناسنده آرتقلنی بلدرو ایچون اشتقاق
ایدلکان صیغهلر واردر • آنلردن سکر وزنی سماعی
اولوب ، اوچ وزنی قیاسی اولمشدر • باریسی اون بر
وزن اولور • فعالة - مفعیل - فعیل - فَعَال - فعال
فَعُول - فاعُول - تفعَال - بونلری سماعی •
فعال - مفعال - فعلة • بونلری قیاسی در • وکاهما
اسم فاعل منکر اخبارینه تاء زائده توتاشدر لوب
استعمال ایدلور راویة کبی ، کوب راویة قیلغوچی
• معناسنده •

• علامة • مسکین •
• صدیق • سہین •
• طوال • صبور •
• فاروق • تکلام •
• جبار • معطاء • نکحة •
• کبی • منه •

فصل

فعلنی قیلحق زمانینه دلالت قیلغوچی اسم مشتقنی ،
اسم زمان ، وقیلحق اورنینه دلالت قیلغوچی اسم
مشتقنی ، اسم مکان دیر لر • ایکبسی بر صیغه ده
مشرکدر ، یکی رزنی سماعی ، ونادر در • مفعلة -

مفعلة - مطبعة ، مدرسة ، منزلة - مظنة کبی در • وایکی
 وزنی قیاسی اولوب مفعل - مفعل • مضرب - منصر
 کبی در • باریسی دورت وزن اولوب ثلاثی مجردکا
 مختصر • قیاسده طریق استخراج بویله درکه مثال
 وای هر بابدن مفعل وزننده اولور • موثب ، مورد
 مورث کبی • معتل اللام - ناقص لفیف کبی هر بابدن
 مفعل وزننده کلور • مخشی - مرمی - موقی - مقوی
 کبی • صحیح ، مضاعفی ، مثال یائی ، اجوف عین
 مضارعغه ایارتلور ، آکر آستلی اولسه مفعل وزننده
 اولور • مضرب ، مفر ، میسر ، مبیع کبی • عین
 مضارع آستلی اولسه مفعل وزننده اولور • منصر -
 مرد - میقظ - مدام کبی • ثلاثی مزید ، ورباعی
 مجرد ، ورباعی مزیدلرده اسم مفعول ، ومصدر میهی
 ایله بر وزننده اولور • مکرم ، مترجم ، متدعرج کبی •

مضرب مضربان
 مضارب

فصل

اش قبلغانده اعانتی اولغان نرسه که دلالت ایتکوچی
 لفظنی اسم آلت دیرلر • اوچ وزننده کلور • مفعل ، مفعلا ،
 مفعلة • اسم مفعول کبی بو اسم آلتده متعوی فعلکا
 خالصر • مفعل : مرجل - منجل - معبر - مزود ،
 کبی • مفعال : مفتاح - منشار ، کبی • مفعلة :

مرجل مرجلان
 مراجل
 مفتاح مفتاحان
 مفاتیح

مشرَبَةٌ - ملعقة - مرآت ، كَبِي • وَاَزَلَقْ اوزره
مفعل - مفعلة ووزنلرنده كلمشدر مِخْل مَكْمَلَةٌ كَبِي •

فصل

مصدر معناسنده غبریدن آرتغراق ننگ اسمينه اسم
تفضيل دبرلر ، ترکیچه ترجمه سنده رق - ياكه
رك لفظی اولور • بواسم تفضيل ، ثلاثی مجردکا ،
والوان ، وعيوبدن بشقهغه مختصر • وزنی قیاسبدر
منکر اوچون افعال کلور • اَضْرَبْ انصرکبی •
موعنث اوچون اولغانده فعای کلور • ضْرَبْ - نصری
کبی •

اَضْرَبْ اَضْرَبَان
اَضْرَبُونَ ضْرَبِي
ضْرَبِيان ضْرَبِيات

ابواب افعال

فعل ننگ دورت قسمی اولدقی بیان ایدلکان ایدی •
شول قسملرننگ هر قایوسی بر مرتبه اعتبار ایدیلور •
(قسم اول) اولکی مرتبه ثلاثی مجرددر • بونثلاثی مجرد
آلتی باب اوزره كلمشدر • فَعَلَ - يَفْعَلُ ، فَعَّلَ - يَفْعِلُ
فَعَّلَ - يَفْعِلُ ، فَعَّلَ - يَفْعِلُ ، فَعَّلَ - يَفْعِلُ ، فَعَّلَ - يَفْعِلُ
ضْرَبَ - يَضْرِبُ ، نَصَرَ - يَنْصُرُ ، مَنَعَ - يَمْنَعُ ،
عَلِمَ - يَعْلَمُ ، نَعِمَ - يَنْعَمُ ، شَرَفَ - يَشْرَفُ ، كَبِيَ •
(قسم ثانی) ایکنچی مرتبه ثلاثی مزیددر ، بونثلاثی

۱ تقطیع-واقلاب
کسمک معناسندہ

۲ احتقار خوار
کورمک معناسندہ

انصراف- کبرو
دونمک معناسندہ

تفضل- اقرا
اوزره آرتقلقنی
دعوی ایتمک
معناسندہ

احدیداب- بوکری
اولاق معناسندہ

مزید اون ابکی بابدر . أَفْعَلٌ - یَفْعَلُ - أَفْعَالًا ،

اکرم - یکرّم - اکراما ، کبی . فَعَلَ - یَفْعَلُ -

تَفْعِيلًا ، قَطَعَ - یَقْطَعُ - تَقْطِيعًا ، کبی . فَاعَلَ -

یَفَاعِلُ - مَفَاعِلَةٌ ، سَافَرَ - یَسَافِرُ - مَسَافِرَةٌ ، کبی

أَفْتَعَلَ - یَفْتَعِلُ - أَفْتَعَالًا ، اِحْتَقَرَ - یَحْتَقِرُ - اِحْتِقَارًا ،

کبی . اَنْفَعَلَ - یَنْفَعِلُ - اَنْفَعَالًا ، اِنْصَرَفَ - یَنْصَرِفُ -

اِنْصِرَافًا ، کبی . اَفْعَلَ - یَفْعَلُ - اَفْعَالًا ، اَمَرَ -

یَأْمُرُ - اَمْرًا ، کبی . اَفْعَلَ - یَفْعَلُ - اَفْعَالًا ، اَمَرَ -

یَأْمُرُ - اَمْرًا ، کبی . اَفْعَلَ - یَفْعَلُ - اَفْعَالًا ، اَمَرَ -

اَمَرَ - یَأْمُرُ - اَمْرًا ، کبی . اَفْعَلَ - یَفْعَلُ - اَفْعَالًا ، اَمَرَ -

اَمَرَ - یَأْمُرُ - اَمْرًا ، کبی . اَفْعَلَ - یَفْعَلُ - اَفْعَالًا ، اَمَرَ -

اَمَرَ - یَأْمُرُ - اَمْرًا ، کبی . اَفْعَلَ - یَفْعَلُ - اَفْعَالًا ، اَمَرَ -

اَمَرَ - یَأْمُرُ - اَمْرًا ، کبی . اَفْعَلَ - یَفْعَلُ - اَفْعَالًا ، اَمَرَ -

اَمَرَ - یَأْمُرُ - اَمْرًا ، کبی . اَفْعَلَ - یَفْعَلُ - اَفْعَالًا ، اَمَرَ -

اَمَرَ - یَأْمُرُ - اَمْرًا ، کبی . اَفْعَلَ - یَفْعَلُ - اَفْعَالًا ، اَمَرَ -

اَمَرَ - یَأْمُرُ - اَمْرًا ، کبی . اَفْعَلَ - یَفْعَلُ - اَفْعَالًا ، اَمَرَ -

اَمَرَ - یَأْمُرُ - اَمْرًا ، کبی . اَفْعَلَ - یَفْعَلُ - اَفْعَالًا ، اَمَرَ -

اَمَرَ - یَأْمُرُ - اَمْرًا ، کبی . اَفْعَلَ - یَفْعَلُ - اَفْعَالًا ، اَمَرَ -

اَمَرَ - یَأْمُرُ - اَمْرًا ، کبی . اَفْعَلَ - یَفْعَلُ - اَفْعَالًا ، اَمَرَ -

اَمَرَ - یَأْمُرُ - اَمْرًا ، کبی . اَفْعَلَ - یَفْعَلُ - اَفْعَالًا ، اَمَرَ -

اَمَرَ - یَأْمُرُ - اَمْرًا ، کبی . اَفْعَلَ - یَفْعَلُ - اَفْعَالًا ، اَمَرَ -

اَمَرَ - یَأْمُرُ - اَمْرًا ، کبی . اَفْعَلَ - یَفْعَلُ - اَفْعَالًا ، اَمَرَ -

اَمَرَ - یَأْمُرُ - اَمْرًا ، کبی . اَفْعَلَ - یَفْعَلُ - اَفْعَالًا ، اَمَرَ -

اَمَرَ - یَأْمُرُ - اَمْرًا ، کبی . اَفْعَلَ - یَفْعَلُ - اَفْعَالًا ، اَمَرَ -

یفعول - فوعلة - هوقل - یهوقل - هوقلة کبی •

فعل - یفعل - فبعلة - بیطر - یبیطر - بیطرة

کبی • فعلی - یفعلی - فعلاة - فلیسی - یقلسی -

قلسیة • کبی • فقول • یفقول • فعولة • جهور -

یحور - جهورة کبی • بوبش باب مالحق لرد

(قسم رابع) دور تپچی مرتبه ؛ رباعی مزید فیہ در

اوج باب اصل ؛ یدی باب مالحق در ؛ جمعی اون باب

اولور ؛ تفعلل - بتفعلل - تفعللا - تد - رج -

یتد - رج - تد - جا کبی • بواصل باب لاردندر • بونکا

مالحق بش باب واردر ؛ تفعلل ؛ آه تجلب آه کبی •

تفوعل آه تجورب آه کبی ؛ تفعلل آه تشیطن آه کبی •

تفوعل آه ترهوک آه کبی • تمفعل آه تمسکن آه کبی •

افعلل - یفعلل - افعللا - ابر نشق - یبر نشق -

ابر نشاقا ؛ کبی • بوباب غه ایکی باب لاهق اولور •

افعلل آه افعنسس آه کبی • افعللی آه ؛ اسلنقی آه

کبی • افعلل - یفعلل - افعللا - افشعر - یفشعر

افشعرا ؛ کبی • ایهدی اشبو ابواب مذکورہ فی ؛

اقسام سبعه اعتباری ایله یدی نوع اعتبار ایدوب ؛

مکن قدر امثله مذکورہ ؛ و موجوده دن تفتیش ایله

هر باب ولوعدن برار مثال ذکر ایدیلور • انشاء الله تعالی •

نوع اول صحیح ثلاثی مجرد

اولگی باب فعل - یفعل - ضرب - یضرب - ضارب -
مضروب - لم یضرب - لا یضرب - اضر - لاضر -

لا تضرب

قلسیة - باشقه بورک
کیدرمک معناسنک

جهور ظاهر اولدی ؛
واواز کوتاردی
دیهمکر

اسم مصدر وفعل
وبشقه اسماء مشتقه
ثلاثی ورباعی وهر
قایوسی مجرد یامن
ید اولور لکن
سهولة ضبط اوچون
مصدر وبشقه اسماء
وافعال مشتقه مجرد
ومن ید اسمی ایله
آتالمة - فعل
ماضی فی و ماضی ده
مفرد غائب صیغه
سنی اصل ومتبوع
اعتبار ایتمه لرد
(منه عفی عنه)

لا تَضْرِبْ - مَضْرِبٌ - مَضْرَابٌ - اَضْرِبْ كَبِيْرٌ • مصدرى ضَرْبٌ ،
 كلور صوقمقى معناسنده • معلوم اوله كه ، هر متمدنى اولقان
 فعل ننگ ، فاعلى ذكر ايدلسه معلوم ، اكر فاعلى ذكر ايدلمسه
 چهل اسمنده اولور • فاعل : غائب ، مخاطب يعنى آنكا
 تراب سوز ايتلمش ، و متكلم ، سوز سويلا شكوچسى اولور •
 بو اوچدن هر قايسى - مذكر ، ياهؤنث اولور • بو ايكي دن هر قايسى
 واحد ، ياشنى ، ياجمع اولور • بس جمعسى اون سكر اولور • لكن متكلم
 مذكر - وهؤنث - تشبيه ، و جمع ده صبغه جهندن بشقلى اولمادغندن
 آلتيسى اوچون ايكي صبغه ايله اكتفاء ايدلور • بس قالغانى اون دورت
 صبغه اولور • صرف ماضى معلوم ضَرْبٌ - ضَرْبًا - ضَرْبُوا - ضَرْبَتْ -
 ضَرْبَتَا - ضَرْبِنَ - ضَرْبِتَ - ضَرْبْتَمَا - ضَرْبْتَمَا -
 ضَرْبْتُنَّ - ضَرْبْتِ - ضَرْبْنَا ، وزن ، فعل ، فعلا - فعلاوا آه اولور •
 چهل بويله ياصالنور ، معلوم ننگ اغيرغى حرفندن اولمىسنى آستلى ،
 و آندن مقدم اولان هر حرکتلى حرفنى ضمه لى ، ايدلور • صرفى بويله -
 ضَرْبٌ - ضَرْبًا - ضَرْبُوا ، الخ در • وزنى ده على قياس معلوم اولور •
 صرف معلوم مستقبل : يَضْرِبُ - يَضْرِبَانِ - يَضْرِبُونَ - تَضْرِبُ - تَضْرِبَانِ - يَضْرِبْنَ
 تَضْرِبُ - تَضْرِبَانِ - تَضْرِبُونَ - تَضْرِبِينَ - تَضْرِبَانِ - تَضْرِبْنَ
 اَضْرِبُ - نَضْرِبُ ، وزنى ، يَفْعِلُ - يَفْعِلَانِ - يَفْعِلُونَ آه در •
 چهل قيلمق طريقي ، معلوم ننگ حرف مضارعتنى ضمه لى ، اغيردن الكمى
 حرفنى فتحلى ايدلور • يَضْرِبُ - يَضْرِبَانِ - يَضْرِبُونَ ، الخ اولور ،
 وزنده ظاهر در • صرف اسم فاعل : ضَارِبٌ - ضَارِبَانِ - ضَارِبُونَ -
 ضَارِبَةٌ - ضَارِبَتَانِ - ضَارِبَاتٌ ، فاعل - فاعلان - فاعلون الخ وزنده در •

اسم مفعول: مضروب - موروبان - مضربون - مضروبه - مضروبان
مضروبات ، مفعول - مفعولان الخ وزندك اولور .

جحد صرفی : لم يضرب - لم يضربا - لم يضربوا - لم تضرب - لم تضربا -
لم يضربن ، الخ . لم يفعل - لم يفعلا الخ و نزلنده اولور لر .
قاعدہ . لم عرفي مفرد صبغه غه كرسه ، اغبركي حرفني ساكنلى قبله .
جمع مذکر ، وتثنيه لرده نوننى توشره در ، وهم مضارع معناسينى ماضى غه
كوچروب آنده نفى ايدار . چھولى لم يضرب ، لم يضربا ، لم يضربوا
الخ اولور . نفى صرفی . ووزنى معلوم ، وچھوان ، بعينه مضارع كبيدر .

نون تآكيد تخففه و مشدده

بعض وقتك امر ونهى لرننك تشبه وجمع مؤنثن باشقه لر ينك اغبرينه نون
تآكيد تخففه = تخففه (ن) توتاشر - مفرد مذكردہ ماقبلى مفتوح اولور .
(اضربن ، لاتضربن) كى واحده ء وؤنت مخاطبه ده اجتماع ساكنين
سببلى يا ساقط اولوب ما قبل كسره سى ايله اكتفاء ايدلور .
(اضربن ، لاتضربن) كى . جمع مذكردہ واو حرفى ايدلوب ضمه ايله
قناعتلنلور . (اضربن ، لاتضربن) كى . و بونون خفيفه (ن) نى
وقى حالنده ماقبلى مفتوح اولسه الله قلب ايدلور . وكاها لى ايله ،
يعنى لى صورتنك يازيلور . (لئسعا) كى (لئسعين) ده يازلامش
وكاها اجتماع ساكنين سببلى حرفى هم ايدلور . (اضربن القوم) ده
(اضرب القوم) كى وكاه وقتده نون تآكيد ثقله - مشدده (ن)
توتاشور . بو (نون) هر صبغه توتاشماقى ممكن وجائز در .

کبی در مگر امرده حرف مضارعت اور نبعه ،
عین باب مضموم اولد قندن ، اوتورلی همزه
کتورلور . اوشاند قدر آلتچی بابدده ده .

باب ثالث

فعل - یفعل ماضی ، ومضارع هر ایکسی فتح عین
ایله در : امثله سی طیهق معناسنده اولان منع دن
مشتق اولان صبغه لر در . منع - یمنع - مانع - مینع -
منوع - لم یمنع - لایمنع - امنع - لیمنع - لاتمنع
هنع - مهنع - امنع .

باب رابع

فعل یفعل ماضیده ، کسر عین ، مضارع ده فتح عین
ایله در : امثله سی ماقتامق معناسنده اولان حمد ،
وحمده دن مشتق اولان صبغه لر در : حمد - یحمد -
حامد - حمید - حمود - لحم یحمد - لایحمد احمده
- ایحمد - لاتحمد - حمده - حمده - احمده .

باب خامس

فعل - یفعل ، ماضی ومضارع هر ایکسی کسر عین
ایله در . امثله سی نعهه اچنده خوشحال اولوق معناسندک

اولان

شارح القاموس السید
مرتضی الزبیدی
رحمه الله ننگ بیانته
کوره اون ایکی
ماده کا متحصر دره
ایکسی صحیح حسب

بحسب - نعم ی نعم در

یدسی مثال یبس

یبیس - ووق یوق

وقق یقق - وثق

یثق - ویرع بیرع -

ورم بیرم - ورث

یرث - ایکسی

لقبی مقر وقدر

وری یوری - ولی

یلی در . وبری

مثال مههور العین در
یعس یعیس در . منه

اولان نعمة دن مشتق اولان صیغه لر در: نعم - ی نعم - نعیم - ناعم - لم ی نعم -
لا ی نعم - انعم - لی نعم - لات نعم - منع - انعم •

باب سادس

فعل یفعل^{۱۰۰}، ماضی و مضارع هر ایکسی ضم عین ایله در • امثله سسی
اولوغ بولمق معنا سنده اولان شرافة دن مشتق اولان صیغه لر در: شرف
یشرف - شریف - لم یشرف - لایشرف - اشرف - لیشرف - لاتشرف - مشرف -
اشرف بوبایلر ننگ هر قایو سنده صرف ، و وزن قبله قی ضرب ، نصر
بایلر بنگ صرف ، و وزن لرینه قیاس ایله معلوم اولور •

ثلاثی مزید فیه * باب افعال

ماضی و مضارعی آفعل یفعل^{۱۰۱} در • امثله سسی حرمتلک والو غلمق معنا سنده
اولان اکرام دن مشتق اولغان صیغه لر در: اکرم - ی کرم - مکرم -
مکرم - لم ی کرم - لای کرم - اکرم - لی کرم - لات کرم - مکرم • تنبیه ،
بویاب ننگ متکلم واحد مضارع صیغه سنده اصلک آفعل اولوب ، اجتماع
همز تبین ، لسان عرب بنگ ثقیل اولدغندن ایکنجی همزه حنی ایدلگاندن بشته
صیغه لرده متکلمه ایار تلوب موافقت اوچون حنی ایدلگاندن اسم فاعل واسم
مفعول لرده مضارع غه ایار تلوب حنی اولغاندره اما امر خطاطیده حرف
مضارعت حنی اولدقنک اول توشر لکن هر سه هفتوحه اوز اور نینه

قایتار لغاندر • بس شول جهتدن مابعد عرف
مضارعت ننگ ساکن و متحرک اولماقینه نظر ایدلمس •
والله اعلم •

باب تفعیل

ماضی و مضارعی؛ عین مشدده ایله فعل - یفعلدر • امثله
سی سوزنی آچیق سوبلمک معناسنده اولان تصریحدن
مشتق اولان صیغه لر : صرح - یصرح - مصرح -
مصرح - لم یصرح - لایصرح - صرح - لیصرح -
لاتصرح - مصرح •

باب مفاعله

ماضی و مضارعی فاعل یفاعلدر • امثله سی بریردن
ایکتچی یرکا کوچمک وسیر ایتمک معناسنده اولان
مسافرة دن مشتق صیغه لر در • سافر -
یسافر - مسافر - لم یسافر - لایسافر - سافر -
لیسافر - لاتسافر - مسافر • قاعدهٔ مجهول ماضیده
الف ساکن و ماقبلی مضموم اولدقندن الفنی
واوغه قلب ایدلور • مثلا سافر ننگ مجهولی
سوفر اولور

(قاعد) فاء افتعاله : صاد ، ضاد ، طاء ، ظاء : دن بری واقع اولسه تاء زائنی
 طاعه قلب قبلهتی واجب اولور : اصطلاح ، اضطرب اطرَد ، اظلم کبی
 اماطانی طاعنه ؛ ادغام واجبدره . اما صاد و ضادنی طاعه ادغام جائز اولمای
 وبالعکس جائزدر . مثلاً اضرب ، اصاح دیولور . اما اطرَب ، اطاح دیولماس
 طاعنی طاعه وبالعکس ادغام جائز اولور . اظلم و اطلم ایتولور .

ودغی فاء افتعالده : دال ، ذال ، زای دن بری واقع اولسه تاء زائنی
 دالغه قلب واجب اولور : ادرا ، اذکر ، اذجر کبی اما دالنی
 دالغه ادغام هم ﴿ ۲۱ ﴾ واجبدره . اما ذالنی دالغه وبالعکس

ادغام جائزدر .
 ادتر و اذکر دیو
 لور . اما زای نی
 دالغه ادغام اید
 لمس ادجر
 دیولماس بلکه
 دالنی زاغه قلب
 بعدن زانی زاغه

باب افعال

ماضی و مضارعی افتعل یفتعلدر . امثله سی برنر سه دن
 چیتلب یراق اولمق معنا سنک اولان اجتناب دن مشتق اولان
 صیغه لر : اجتنب - یجتنب - تجتنب - لم یجتنب
 - لایجتنب - اجتنب - لیجتنب - لایجتنب - تجتنب . (تنبیه)
 یوبابده و یوزدن صونک کله چک بابلر ده اولان همزه ،
 وصلیه اولوب ما قبلینه ضم ایله ساقط اولور .

ادغام ایله ازجر دیولور : ودغی عین افتعاله : تاء ، صاد ، ضاد ، تاء ، ذال ، زای ،
 سبب ، شین ، طاء ، ظاء هر فلز دن بری واقع اولسه تاعزائنده نی مابعدینه قلب و ادغام
 جائز اولور . بو ادغام حالنن فاء الون نه تافتعه سننی یا که خار جدن کسره و یرمک
 لازم اولور . اما ماضیک فتحه جائز اولماس تفعیل ماضی سی ایله اشتباهدن
 قاجمق اوچون : یقتل ، یخصم ، یهدی ، ینشر ، یعزل ، یقسم ، ینشر ، یعضد
 ، یخطب ، ینظر ، یعدر کبی منه سلمه ربه .

باب انفعال

ماضی و مضارعى انفعال ینفعل در • امثله سى تار تلوب
 اور ايمق معناسند اولان انجذاب دن مشتق صيغه لردر:
 انجذب - ينجذب - منجذب - منجذب - لم ينجذب
 لاینجذب - انجذب - لاینجذب - لاتنجذب - منجذب •

باب افعال

ماضی و مضارعى افعال ینفعل در امثله سى ياشل اولوق
 معناسنده اولان اغضاردن مشتق صيغه لردر: اغضـ
 یغضـ - تغضـ - تغضـ فيه - لم یغضـ - لا یغضـ - اغضـ
 لیغضـ - لا تغضـ - تغضـ •

باب افعیال

ماضی و مضارعى - افعال - یفعال در • امثله سى قوی
 قزیل اولماق معناسنده اولان احمیراردن مشتق اولان
 صيغه لردر: احمار - یحمار - یحمار - یحمار - لم یحمار
 لا یحمار - احمار - لیحمار - لا یحمار - یحمار •

باب تفعیل

ماضی و مضارعى تفعیل یتفعل در • امثله سى بر نرسه نى

(قاعده)

تفعل یا که تفاعل
بجای ننگ فاسی برا
بر ننگ، افتعال ننگ
عینی برابر نده
واقع اولان حروف
توشسه تا عن اثنانی
آنره قلب و ادغام

جائز اولور یدارک
یثاقل کبی امامصدر
وماضی وامرده
ساکن ایله ابتدا
متعذر اولد غندن
اول لرینه همزه
وصلیه مکسوره
کلتور لور اطر

اِثاقل اَطهر اِثاقل
اَطهر اِثاقل کبی

منه عفی عنه

تفتیش ایتهمک معناسنک اولان تنقر دن مشتق اولان صیغه لر دره
تنقر - یتنقر - متنقر - متنقر - لم یتنقر - لایتنقر - تنقر
لیتنقر - لایتنقر متنقر - قاعده بوبابک - وتفاعل - وتفعیل ده
ایکمی تا ؛ مجتمع اولان مضارعک بر تاسنی حذف قیلهق
جائز اولور مثلاً نلّا تَلّی و لآتنابز و اکبی اصلده
تَلّی ؛ تتابز و اولور .

باب تفاعل

ماضی و مضارعی تفاعل یتفاعل در . امثله سی بر بر لرینه
کور لر یله اشارت اید شهک معناسنک اولان تغامن دن مشتق
اولان صیغه لر دره : تغامن - یتغامن - متغامن - متغامن -
لم یتغامن - لایتغامن - تغامن - لیتغامن - لایتغامن - متغامن .

باب استفعال

ماضی و مضارعی استفعال یتستعمل در . امثله سی یار لقا یو
استهمک معناسنک اولان استغفر دن مشتق اولان صیغه لر دره .
استغفر - یتستغفر - مستغفر - مستغفر - لم یتستغفر -
لایتستغفر - استغفر - لیستغفر - لایتستغفر - مستغفر .

باب افعیعال

ماضی و مضارعی افعوعل یفعوعل در . امثله سی
بر نرسه قوری وقتی اولمق معناسنک اولان اخشیشان دن

مشتق اولان صیغه لر در • اغشوشن - یخشوشن - تخشوشن - لم یخشوشن
 لایخشوشن - اغشوشن - لیخشوشن - لاتخشوشن - تخشوشن

باب افعال

ماضی و مضارعی افعال یفعول در • امثله سی غایت سرعتله یورماک
 معناسنده اولان ایلواذن مشتق اولان صیغه لر در • ایلوذن - ییلوذن
 ییلوذن - لم ییلوذن - لایلوذن - ایلوذن - لیلوذن - لاتیلوذن - ییلوذن

رباعی مجرد

فعللة ، بابینک ماضی و مضارعی فعلل یفعلل در • امثله سی تگار تمک
 معناسنک اولان دمرجه دن مشتق اولان صیغه لر در : دمرج - یدمرج -
 مدمرج - لم یدمرج - لایدمرج - دمرج - لیدمرج - لاتدمرج -
 مدمرج

ابواب ماحقه

بو بابته الحاق قیلوق - توتاشد رفق دورت تورلی عرفنی زیاده قیلوق ایله اولور •
 واو، یا، همزه، لام، اما، او، یا فاعدن سنکره اولور • حوقل - حوقلة فوعل -
 فوعل ورننک آدیله رنی یا قن قیلوب تبر تبر یورماک معناسنک در • یاعین دن
 سنکره اولور • هرول - هرولة کبی فوعل - فوعله ورننده یوروده
 آشتمق معناسنده یا لامدن سنکره اولور عرفا - عرفوة کبی فعلی -

فعلوه ورننده اولوب کون چيلك آغزينه عر قوه ديدكلري آغاچنى
 باغلق معناسنده در . اما يا ، دغى واو كى اوچ اورنك اولور .
 بيطر - بيطرة كى فيعل فيعله ورننده آط طبيبى اوليق معناسنده .
 جريل - جريلة . فيعل - فيعله ورننده نر سه نى آلتونلوق معناسنك .
 سلقى . سلقاة . فعلى فعلاة ورننك تورتمك معناسنك . اما همزه ، دغى
 واو كى اوچ اورنده كلور : زابر - زابرة . فاعل - فاعلة ورننك
 كيوم نك جويلرينى چقارمق معناسنده . بر ال بر الة فعئل فعئله ورننك اتج
 صوغشقانك مويون جونون قابارتمق معناسنك . كرفاء - كرفاءة .
 فعلا فعلثة ورننك تار قاتمق معناسنك . اما لام ، فقط اخيره آر تدر لور :
 شملل - شمللة كى آغاچندن غر مالرنى تماما جيبوب آلق معناسنده
 وبونلر غه بشقه بابلر دغى واردر .

رباعى مزيد فيه

بو اوچ باب ايدى . باب تفعلل ماضى ومضارعى تفعلل - يتفعلل در . امثله
 سى دگارك معناسنك اولان تدر حرج دن مشتق صيغه لدر : تدر حرج يتدر حرج
 متدر حرج - متدر حرج فيه - لم يتدر حرج - لا يتدر حرج - تدر حرج -
 ليتدر حرج - لا يتدر حرج - متدر حرج . مالحق اولان بابلر يوقاروده ايتلنگان
 حر فلر ايله اولور . اما واو ، بعد الفاء ، يا بعد العين اولور : تجورب ،
 تقعوس كى اويوق كيدى - ويران اولدى = جبهلدى معنلر نده .
 يا ، بعد الفاء اولور تقييق كى بيك كوب سويلاشمك معناسنك . يالنى آر تدر لور
 اخبركلمه اولوب ، تقلسى ، تقلسى كى بورك كيدى بورك كيمك وگاها لام

آرتدر لور تمعدد، تمعدداً کبی معد قبيله سنه اوشامق معناسندە .
 وگاها اوّل کلمهده ميم آرتدر لوايله اولور تمندل، تمندلاً کبی ياوليق ايله
 سورتمك معناسنك . وبونكا بشقهلر هم واردر .

باب افعلال

ماضی و مضارعى افعلل يفعلل در . امثلهسى بر اشى ايراد بعدنك
 شول اشندن قايتيمق معناسنك اولان امر نجمدن مشتق صيغهلر : امر نجم -
 نجم نجم - امر نجم - لم نجم - لاجر نجم - لاجر نجم - لاجر نجم
 - امر نجم . ماتعات تكرير لام ايله اولور . اقعنسس ، اقعنساسا
 کبی کیری چيكنك معناسنك . وگاها اغبر کلمهده يا آرتدر لوايله اولور
 اغرندي ، اغرنداً کبی ضرب ، و شتم ايله غلبه ايتمك معناسنك .
 وگاها اغبر کلمهده همزه آرتدر ايله اولور اعبنطاً ، اعبنطاً کبی
 قور صاق ضورايماق معناسنك .

باب افعلال

ماضی و مضارعى افعلل يفعلل در . امثلهسى يولدن يافتور مق معناسندە
 اولان اكفهر اردن مشتق صيغهلر در : اكفهر - بكفهر - مكفهر - مكفهر -
 لم يكفهر - لايكفهر - اكفهر - ليكفهر - لاتكفهر - مكفهر . بو باب لرننك
 جهبعسنك صرف ووزنى شاكردنك اوز بلوينه اعتماد ايدلى .

نوع ثانی مضاعف ثلاثی مجرد

باب اول ، امثله سی ضرر لغان نرسه فی توز تمک معناسنه اولان رم و مرمة دن
 مأخوذ و مشتق ماده لر در : رم - برم - رام - مرموم - لم برم - لایرم
 رم - لایرم - لاتیرم - مرم - مرم - ارم قاعده ، هر چن بر جنس دن
 ایکی حرف بر بر سینه ملاقی اولوب ، اولی ساکن ایکنچیسى متحرک
 اولسه لر ادغام = یعنی ایکنی بر گنا قالدر ب تشدید ایله اوقمق واجب
 اولور مصدر اولغان رم کبی اصلده رم در بس ادغام ایدلگندر .
 اکر هر ایکیسی متحرک اولسه قاریب لام الوزن حرکت لازمه - یعنی هیچ
 وقت توشمای طورغان حرکت ایله متحرک اولسه ادغام واجب اولور :
 رم - رما - رموا - رمت - رمتا ، کبی ، اصلی رم رمما الخ در .
 واکر ساکن لازم اولسه ادغام ممتنع اولور : رمهن رمت رممتا
 رمتهم رمت رمتما رمتن رمت رمنا کبی . واکر حرکتی لازمه
 اولمای عارضه یعنی بعض وقتده غنه بوله تورغان حرکت اولسه ادغامی
 جائز ، اظهاری اصل اولور : مثلاً رم البيت ده لامتنک حرکتی ، اجتماع
 ساکنین دن احتراز اویرلگان حرکتدر . بس بونک ادغام قبلوب رم
 البيت دیساکده جائز اولور ، ایمدی بو عالده مخدوف اولان حرف
 مضارع ننگ مابعدی متحرک اولدقندن همزه کما جات قالیدر . وهم لام
 الفعله امر ، و جحد ، ونهی کبی مجزوم اولدغی عالده ادغام ایدلش
 اولسه ، ضم عین ایله یفعل دن اولماغنده ایکی وجه ، کسره - فتحة جائز
 اولور ، رم ، رم = لم برم ، لم برم کبی . اکر ضم عین ایله یفعل دن
 اولسه ضمه هم جائز اولور . مد - مد - مد کبی بس اوشبو قاعده ضبط

فَرَى، فَرَا، اَفَرَرَن • وزن فَعَلَ، فَعَلَا، فَعَلُوا، فَعَلِي، فَعَلَا، اَفْعَلَن •
 صرف معلوم امر غائب لِيَفِرْ - لِيَفِرَا - لِيَفِرُوا - لَتَفِرْ - لَتَفِرَا - لَتَفِرُوا - لِيَفِرْرَن
 لَافِرْ - لَتَفِرْ • وزنی لِيَفْعَلْ - لِيَفْعَلَا - لِيَفْعَلُوا اه • مَجْهُولِي لِيَفِرْ -
 لِيَفِرَا، لِيَفِرُوا، لَتَفِرْ، لَتَفِرَا، لِيَفِرْرَن، لَتَفِرْ، لَتَفِرَا، لَتَفِرُوا، لَتَفِرِي،
 لَتَفِرَا، لَتَفِرْرَن، لَافِرْ، لَتَفِرْ • وزنی معلوم در • صرف نَهِي لَاتَفِرْ،
 لَاتَفِرَا، لَاتَفِرُوا، لَاتَفِرِي، لَاتَفِرَا، لَاتَفِرْرَن، لَافِرْ، لَافِرَا، لَافِرُوا،
 لَاتَفِرْ، لَاتَفِرَا، لَافِرْرَن، لَافِرْ، لَافِرَا، لَافِرِي، وزنی، و مَجْهُولِي معلوم در •
 صرف اسم زمان و اسم مکان مَفِرْ، مَفِرَان، مَفَارْ • مَفْعَلْ مَفْعَلَان مفاعل
 صرف اسم آلت مَفِرْ، مَفِرَان، مَفَارِرْ، مَفْعَلْ، مَفْعَلَان، مفاعل •
 صرف اسم تفضیل اَفِرْ، اَفِرَان، اَفِرُون، فَرَى، فَرِيَان، فَرِيَات •
 وزنی اَفْعَلْ، اَفْعَلَان، اَفْعَلُون، فُعلِي، فُعلِيَان، فُعلِيَات •

باب ثانی

امثله سی تار تمق و صور تمق معنا سنده اولان مد دن مشتق ماده لر در :
 مد - مید - ماد - ممدود - لم میدد - لم مید - لایمد - امدد -
 مد - لیمد - لاتمدد - لاتمد - مهد - ممد - امد •

باب ثالث

بو بایده مضاعف مسموع اولمغاندر، مگر قاموسدن مفهوم اولد غبنه بناه
 یولیارس یوکرگانه صولوی کیسلوب بوغان نندن صولامق معنا سنن اولان
 خعدن مشتق ماده لر بو بایدن کاور والله اعلم

باب رابع

امثلہسی تشلمک معناسندہ اولان عض دن مشتق مادہ لر : عض - يعض -
 عاض - معضوض - لم يعض - لا يعض - عض - ليعض
 لاتعض - معض - معضاض - اعض

باب خامس

بو بابدن مضاعف مسوع اولمغاندر.

باب سادس

امثلہسی عقلی اولوق معناسندہ اولان لبابۃ دن مشتق مادہ لر در : لب •
 يلب • لبيب • لم يلب • لا يلب • لب • ليلب • لا تلب • ملب • الب •

ثلاثی مزید فیه * باب افعال

امثلہسی دوست توتوق معناسندہ اولان - احباب دن مشتق مادہ لر در :
 احب • يحب • محب • لم يحب • لا يحب • احب • يحب
 لا تحب • محب •

باب تفعیل

امثلہسی پچاق کبی نرسه لر نی او تگونلمک معناسندہ اولان تحید دن
 مشتق مادہ لر در : عدد • يعدد • محدد • لم يعدد • لا يعدد • عدد •
 ليعدد • لا تحدد • عدد • صرف ووزنی بعینه صحیح کبیدر •

باب مفاعله

امثله سی خلافتی ایتمک معنا سنده اولان مشاقه دن مشتق ماده لر در :
 شاق ، يشاق • مشاق - لم يشاق ، لا يشاق ، شاق ، شاق
 ليشاق ، ليشاق ، لا تشاق ، لا تشاق ، مشاق • تنبيه ، مجهول ماضی شوق
 اولوب اصلده شوق اولور : امامضارعنك معلوم و مجهول ، وهم اسم فاعل
 ايله اسم مفعول ظاهرده برتوسلى اولسه لرده اصلده متفاوتلر در صيغه
 قياس ايله معلوم اولور •

باب افتعال

امثله سی قاتوشمق معنا سنده اولان التجاج دن مشتق ماده لر در : التجاج ،
 يلتج ملتج - لم يلتج - لا يلتج - التجاج - لا يلتج - لا يلتج • تنبيه
 بوبابك هم ماضی نك اوچ غائب مذكري ايله امر نك اوچ مذكري ، و تنبيه
 موعنه صيغه لر ظاهرده برتوسلى اولسه لرده اصلده تفاوتلری
 ظاهر و معلومدر • وهم اسم فاعل • واسم مفعول ظاهر امشترك اولسه لرده
 اصل لری اعتباريله تفاوت لریده ظاهر در •

باب انفعال

امثله سی قويلمق معنا سنك اولان انصباب دن مشتق ماده لر در :
 انصب - ينصب - منصب - لم ينصب - لم ينصب - لا ينصب - انصب

انصب - لينصب - لينصب - لاتنصب - لاتنصب - منصب • بوبابده ماضی ايله
بوبابلردن امر ننگ اشتراکى واردر غفلت اولنميه •

باب افعال و باب افعیلال

بوبابلردن مضاعف ننگ ورودى ظاهر اولمدى والله اعلم بالصواب •

باب تفعیل

امثلهسى دوستلق کور ستمک معاسنده اولان تحب دن مشتق ماده لر در:
تحب - يتحب - متحب - لم يتحب - تحب - ليتحب - لاتتحب
متحب • صرف ووزنده صحیح کييلدر •

باب تفاعل

امثلهسى ايشتموش اولوق معناسنگ اولان تصام دن مشتق ماده لر در:
تصام، يتصام، متصام، لم يتصام، لا يتصام، تصام، تصام، ليتصام،
ليتصام لاتتصام، لاتتصام، متصام • تنبيه ماضی معلوم ننگ اوچ غائب منکر
صيغهسى ايله، امر ننگ ادغام، النک اوچ صيغهسى مشترک اولسه لر ده باعتبار
الاصل فرقى غفى دگلدردر. و جهول ماضی تصور کلودر. وهم متصام اوچ اورنده
مشترک اولسه ده اصله متفاوت اولدغى آن فکر ايله ظاهر اولور •

باب استفعال

امثلهسى ياردم استتمک معناسنگ اولان استمدادن مشتق ماده لر در •

استمد - یستم - مستمد - مستمد - لم یستم - لا یستم - استمد -
لیستم - لا تستمد - مستمد •

باب افعیعال و باب افعال

بو بابار دن مضاعفه مطلع اولندی •

رباعی مجرد فعللة بایدر

امثله سی کچه ننگ ظلمتی کلهک معناسنده اولان عسعسدن مشتق ماده
لردر ؛ عسعس - یسعس - معسعس آه

رباعی مزید فیه

باب تفعیل امثله سی، تیمورکی نرسه لر تاوشلنق معناسنده اولان
تصلصل دن مشتق ماده لردر ؛ تصلصل - یتصلصل - متصلصل آه
بو ابکی بابننگ صرف، ووزنی صحیح کبیدر •

باب افعلال و باب افعلال

بو بابار دن مضاعفتنگ ورودی معلوم اولندی • والله اعلم

نوع ثالث مثال ثلاثی مجرد

فعل یفعل امثله سی یا قن کلهک معناسنک اولان ورودن مشتق ماده لردر ؛
ورد، یرد، وارد، مورد، لم یرد، لا یرد، رد، لیرد، لاترد،
مورد، اورد • (۱) قاعده، هر قن واو، مفتوح اولان حرف مضارعت ایله لفظاً،

یانتقدیرا کسرہ لی عین آرسندہ واقع اولسہ حذف ایدلور : یرِدْ ،
 یعدْ ، یرِثْ ، یضعْ ، یسعْ ، یطاءْ . کبی اصلک یورِدْ ، یوعدْ ، یورِثْ ،
 یوضعْ ، یوسعْ ، یوطیْ عدر . جحد ، نفی ، اسر ، نفی . فی الحقیقۃ
 مضارعن بناء ابدلکی اوچون واولری توشرلمشدر . (۲) قاعدہ
 مثال واوی مخدوف الفاء اولسہ مصدرلرندہ فعل وزندہ اولسہ ، واوی
 حذف ادوب اغبرینہ تساعوض کلتورمک جائز اولور : وثبْ ، وزنْ ،
 وعدکمی ، ثبَّهْ زِنَهْ عِدَّةْ اولمشدر . (۳) قاعدہ وواساکن
 ماقبای مکسور اولسہ واوی یاغہ آلسدرلور : میزانْ ، میقات ایجادْ ،
 کبی اصلده موزانْ ، موقاتْ ، اوچادْ ، اولغانلردر . (۴) قاعدہ
 یای ساکن وماقبلی مضموم اولدقدہ واوغہ قلب ایدلور ییسرنکْ
 بیولندہ یوسرْ کبی ، موقتْ کبی اصلده میقظ اولغانلدر . اوتکان قاعدہ
 لرنی یخشسی کونکلسکہ آلسوب رعایہ ایدلْ اندہ مبتدی اوریدہ
 یورتورگہ قادر اولسہ ده بعض ماده لری صرف ووزن ایتمک مناسب
 کورلدی . صرف معلوم ماضی ، وِرْدْ ، ورداْ ، وردواْ ، وردتْ ، وردتاْ ،
 وِرْدَنْ ، وِرْدَتْ ، وِرْدَتْمَا ، وِرْدَتْمْ ، الخ وزنی وچھولی معلومدر .
 صرف معلوم مضارع ، یرِدْ ، یردانْ ، یردونْ ، تردْ ، تردانْ ، یرِدَنْ

اصلک یورد یوردان
 یوردون تورد
 توردان یوردن
 الخ اولگی قاعده
 عمله قویلوب یرد
 یردان یردون الخ
 قالغا ندر
 (منه سلمه الله)

اصلکده یورد
 یوردان یوردن
 تورد توردان
 یوردن الخ اولگی
 قاعده موجبچه اعلال
 ایدوب فاء فعل
 حذف ایدلور بعد
 لم جازمه مقتضیسته
 حرکت ونونلری
 اسقاط ایدلور
 (منه سلمه الله)

ترد ، تردان ، تردون ، تردین ، تردان ، تردن ،
 ارد ، نرد . وزنی یعل ، یعلان ، یعلون ، تعل ، تعلان
 یعلن آه . مجهولی یورد یوردان یوردون الخ وزنی
 هم معلومدر
 صرفی اسم فاعل ، وارد ، واردان ، واردون
 وارده ، واردتان ، واردات ، وزنی فاعل فاعلان الخ .
 صرفی اسم مفعول ، مورود ، مورودان ، مورودون ،
 موروده ، مورودتان مورودات ، ورنی هم معلوم .
 صرفی معلوم جحد ، لم یرد ، لم یردا ، لم یردوا ،
 لم ترد ، لم تردا ، لم یردن ، لم ترد ، لم تردا ، لم تردوا ،
 لم تردی ، لم تردا ، لم تردن ، لم ارد ، لم نرد ، وزنی
 لم یعل ، لم یعلا لم یعلوا لم تعل لم تعلوا لم یعلن آه .
 مجهولی لم یورد ، لم یوردا ، لم یوردوا ، لم تورد ،
 لم توردا ، لم یوردن ، الخ . وزنی معلومدر .
 صرفی معلوم نفی لایرد ، لایردان ، لایردون ، لاترد ،
 لاتردان آه . وزنی و مجهولی معلومدر . قاعده اولی
 اجراء ایدیلور . صرفی امر غائبرد ، ردا ، ردوا ، ردی ،
 ردا ، ردن . وزنی عل ، علا ، علوا ، علی ، علان ، علن ،
 اصلک ، اورد ، اوردوا ، اوردوا ، اوردی ، اوردان ، اوردن ،
 مضارعغه ایارتوب فاء فعل حذفی ایدلکد نسنکره ما بعد

همزه حرکتلی اولدقندن آتی هم حذی ایدیلور .
 صرف ام-ر غائب لیرِدْ ، لیرِدا ، لیردوا ، لترِدْ ،
 لترِدا ، لیردن ، لارد ، لئرد . ورنی لیعل لیعلا لیعلوا
 آه مجهولی لیورِدْ ، لیوردا ، لیوردوا ، لتورد ، لتوردا
 لیور دن الخ ورنی هم معلومدر .

صرف معلوم نهی لاترد ، لاتردا ، لاتردوا ،
 لاتردی ، لاتردا ، لاتردن ، لایرد ، لایردا ، لایردوا
 الخ اصلی - وورنی - و مجهولی بالمقایسه معلوم بولور .
 صرف اسم ظرفی ، خورد ، خوردان ، موارد - مفعول مفعلان آه .
 صرف اسم تفضیل ، اورد ، اوردان ، اوردون ، وردی ،
 وردیان ، وردیان . ورنی افعال مفعلان آه فعلی فعلیان آه .

اصلده لیورِدْ
 لیوردا لیورِدوا
 الخ (منه سلمه الله)

باب فعل یعمل

امثله سی بر اشنی نق - و محکم اشله مک معناسنده اولان
 وص دن مشتق ماده لردر : وص ، یوص ، واص ،
 موصوص ، لم یوص ، لایوص ، وص ، لیوص ، لاتوص
 موص ، میصاص ، اوص .

بو بابدن مثال یاعی
 وهم و او یک ادغام سن
 کلمگاندر (منه)

باب فعل یفعل

امثله سی یوقاریدن توبان توشمهک معناسنده اولان
 وقوع دن مشتق ماده لر : وقع ، یقع ، واقع ، لم یقع

مثال یائی قوی و کجه
 وصارق قچقر مق
 معناسنده اولان
 یعاردن مشتق ماده
 لردر : یعر - یعیر
 یاعر - الخ

لا یقع - قع - لبقع - لاتقع - موقع - میقع - اوقع

باب فعل یفعل

امثلہ سی برنرسہ فی صدر مق معناسندہ اولان وسع دن
 مشتق مادہ لردر : وَسَع - یَسَع - وَاسِع - مَوْسُوع -
 لم یسع - لایسع - سع - لیسع - لاتسع - موسوع -
 میساع - اوسع •

مثال یائی یرع

یرع یرع کبی
 قورقائی اولمق معنا
 سنک (منہ سلمہ اللہ)

باب فعل یفعل

امثلہ سی میتدن میراث آلمق معناسنک اولان وراثت دن
 مشتق مادہ لردر : وَرِثَ ، یَرِثُ ، وَارِثٌ ، مَوْرُوثٌ
 لم یورث ، لایورث ، رث ، لیرث ، لائرث ، مورث ،
 اورث •

مثال یائی ییس

ییس ییس کبی
 یووش نرسہ
 قورومق معناسندہ
 (منہ سلمہ اللہ)

باب فعل یفعل

امثلہ سی بیر قاطی و مشتقی اولمق معناسندہ اولان
 وعر دن مشتق مادہ لردر : وَعَرَ ، یُوعِرُ ، وَاعِرٌ ،
 وَعِیرٌ ، لم یووعر ، لایووعر ، اوعر ، لیووعر ، لاتووعر ،
 موعر ، اوعر • بویابلرننک بعضی سنک او مخدوف
 اولور و بعض سنک حذف اولماس شرطلری اولور غندن •

ثلاثی مزید باب افعال

امثلہ سی آچمق و برنرسہ فی وقتہ گا کر تمک معناسنک

مثال یائی ایہت -
 بوہت ، ایہاتا کبی
 ایت اسلتمک معنا
 سنک (منہ سلمہ اللہ)

اولان ایقاب دن ما خود ماده لر در : اوقب ، یوقب ،
موقب ، موقب ، لم یوقب ، لایوقب ، اوقب ، لیوقب ،
لاتوقب ، موقب .

باب تفعیل

امثلہسی مندرگا اولتر تمق معناسنک اولان توئیب دن
ما خود ماده لر در : وئب ، یوئب ، موئب ، موئب ، لم یوئب ،
لایوئب ، وئب ، لیوئب ، لاتوئب ، موئب .

باب مفاعلة

امثلہسی بر بر سبلہ کیلوشمک معناسنک اولان مواخه دن
ما خود ماده لر در : وانح ، یوانح ، موانح ، موانح ،
لم یوانح ، لایوانح ، وانح ، لیوانح ، لاتوانح ، موانح ،
(تنبیه) بواوچ بابدن صرف و وزن بعینه صحیح کبیدره

باب افتعال

امثلہسی توتاشمق معناسنده اولان اتصال دن ما خود
ماده لر در : اتصل ، بتصل ، متصل ، لم بتصل ،
لابتصل ، اتصل ، لبتصل ، لاتصل ، متصل .
قاعدہ ، دوبا بک فابرا بر نده اولان واو ، ایله یعنی تاه
جنسندن قبلوب تاغه ادغام ایدلور .

مثال یائی ییم بییم
تیهمما کبی قصد
قیلمق = وخسته به
تیهم ایتدر مسک
معناسنده
(منه سلمه الله)

مثال یائی ییاسر
ییاسر میاسره کبی
بر آدمگه ملایمت
قیلمق معناسنده
(منه سلمه الله)

مثال یاعی اتسر
یتسر - ایتسارا =
کبی قمار دوه
سینتک ایتتی
بولوشمک معناسنک
(منه عفی عنه)

باب انفعال

بویابدن مثالغه اطلاع من اولمدی والله اعلم
وکنلک باب افعال و افعال دن •

مثال یائی تیعین

یتیعن تیعنا کبی
برنرسه فی تحقیق

و جهه له شبهه سن
ارلمک معناسنک
(منه عفی عنه)

باب تفعیل

امثله سی منتظر اولوب تورمق معناسنک اولان توقی دن
ماخوذ ماده لر در : توقی ، یتوقی ، متوقی ، متوقی ، لم
یتوقی ، لایتوقی ، توقی ، لیتوقی ، لاتتوقی ، متوقی .

باب تفاعل

مثال یائی تیمان
بتیمان تیمانا کبی
صاغ جانیکه کتیمک
معناسنک (منه)

امثله سی وعده لشمک معناسنک اولان تواعد دن مأخوذ
ماده لر در : تواعد ، یتواعد ، متواعد ، آه •

باب افعال

مثال یائی استیعین
یستیعین استیمان
کبی بر آدمگه مین
ویرمک معناسنده
(منه سامه الله)

امثله سی اوت یا القونلندر مق معناسنک اولان استیعاد
دن مأخوذ ماده لر در : استوقد ، یتوقد ، مستوقد آه •

باب افعیعال و باب افعال

بویابلر دن مثاللتنک ورودی معلوم اولمدی •

رباعی مجرد باب فعلله

امثلہسی غیر سزاشنی کونکلاگہ صالحق معناسندہ اولان وسوسہ دن
 ماخوذ مادہ لردر : وسوس ، یوسوس ، موسوس ، موسوس آہ •
 ملحقات اولان ابوابدن وارد اولمغاندر •

رباعی مزید

باب تفعلل وسائر لرندن وملحق بابلاردن ، ہم مثل ننگ ورودینہ
 اطلاعمن اولمدی ، والله اعلم

نوع رابع اجوف * ثلاثی مجرد

فعل یفعل امثلہسی تگوتکمک معناسنک اولان حیط دن ماخوذ مادہ لردر : خاط ،
 یخبط ، خائط ، یخبط ، لم یخبط ، لا یخبط ، یخبط ، لا یخبط ، لا یخبط ، یخبط ،
 یخبط - اغبط • (۱) فاعل ، واو ، یا ، متحرک اولوب ما قبل لری مفتوح
 اولسہ ، وهم اول لری ساکن ، اصلک متحرک اولوب ما قبل لری مفتوح اولسہ ،
 عجزول مضارع کبی ، الفکک قلب اول نورلر ، صکره لام الوزن ساکن اولسہ اجتماع
 ساکنین اولدقندن قلب ایدلش الف عنف ایدیلور : غطن - غطت - غطما
 آہ کبی • بعد الخنف اجوف یائی ، وماضی مکسور العین اولان مادہ لردہ
 فاء الفعل گہ کسرہ ویرلور : یعن ، یغن ، یغن ، کبی اصلده یبعن
 : خوفن ، یبطن در : یعن غطن ده اجوف یائی اولدقندن ، یغن ده
 ماضی مکسور العین اولدقندن فاعله کسرہ ویرلور • واکر ماضی مکسور
 العین اولمای اجوف واوی اولسہ فاعله ضمہ ویرلور ذمن کبی اصلده

دوم در • وا کر سکون لازم اولسه الی باقی اولور: باع - قال - دام -
اسمه ناب ، باب اولور • اصلده بیع ، قول ، دوم ، نیب بوب
اولغان لردر •

(۲) قاعده ، واوغه ضمه ، یاغه کسره آغر اولغانلقدن ماقبللری
ساکن اولغان ایچون ، یا که حرکتلی اولسه ده حرکتلی سلب بعدند ماقبل لرینه
وبرلور : بیع ، یدوم ، بیع ، غنی ، دیم کی اصلده بیع ،
یدوم ، بیع ، خوف دوم اولغانلردر •

(۳) قاعده ، مضارع و آندن مأخوذ ماده لر جمع و امر ، کی
لرده او ، یا ، ننگ حرکت ثقیله لرینی ماقبل لرینه ویر لکان صونک لام
الوزن ساکن اولغان اوچون حنی ایدیلور . لم بیع ، لاتبع ، بع ،
بیع ، تبعن ، کی صکره ایکنچی کلمه که ضمه ایدلگانه اجتماع ساکنین
بولدقدن لامکه حرکت ویرلسه سبب حنی کیتدکنده عذوف عودت
ایتماس لایع الثوب کی

(۴) قاعده ، اسم فاعل کبیلرده او ، یا ، الف زائد
صونکنک واقع اولسه همزه کا قلب ایدیلور : بائع ، خائط ، دائم ،
فائل کی •

(۵) قاعده اسم مفعولده او ، یاغه ضمه آغر اولدقدن
ماقبل لرینه کوچرلوب ایکی حرف ساکن جمع اولدر • بس احد هما
حنی ایدیلور ، سببویه قاشنده او زائده حنی ایدلوب مفعول مفعول
وزنده اولور • اخفش قاشنده عین الوزن حنی ایدلوب مقبل مفعول

وزننده اولور : مبيع ، مخيط ، مدموم ، مخوف ، اولغانلردر .

سرف معلوم ماضی ، خاط ، خاطما ، خاطوا ، خاطت ، خاطتا ،

خطن ، خطت ، خطتما ، خطتم ، خطت ، خطتما ، خطتن ، خطت ، خطتما، وزنی فعل

فعلا ، فعلوا ، فعلت ، فعلتا ، فلن فلت فليتما آه اصلده : غيٓط غيٓطا

آه اولگي قاعده موجبجه خاط خاطااه اولغانلردر . غيٓطن غيٓطت غيٓطما

آه بولري هم قاعده اولي موجبجه خطن خطت آه قالدرلور .

جهولي ، غيٓط ، غيٓطا ، غيٓطوا ، غيٓطت ، غيٓطتا ، خطن ، خطت آه

وزنی ، فَعَلَّ ، فَعَلَّا ، فَعَلُّوا ، فَعَلَّتْ ، فَعَلَّتَا ، فَلَنْ ، فَلْتَ

آه اصلده غيٓط غيٓطا آه قاعده ثابته موجبجه اعلال ايديلور .

سرف معلوم مضارع يخيط ، يخيطان ، يخيطون ، تخيط ،

تخيطان ، تخطن ، تخيط ، تخيطان ، تخيطون ، تخيطين ، تخيطان ، تخطن ، اغيٓط ، تخيط .

وزنی بفعل - يفعلان ، يفعلون ، تفعل ، تفعلان ، يفلن آه اصلده يخيط - يخيطان آه

قاعده ثابته موجبجه اعلال ايديلور . يخيطن تخيطن ده بعد القلب اجتماع

السا كذبن او لدقندن عين الفعل لر حذفي ايديلور .

جهولي يخاط - يخاطان - يخاطون آه . وزنی بفعل يفعلان آه اصلده يخيط

خيطان قاعده اولي موجبجه اعلال ايديلور .

سرف اسم فاعل ، خاط - خاطان - خاطون - خائطة الخ . وزنی فاعل فاعلان

آه اصلده خايٓط ، خايٓطان الخ . قاعده رابعه موجبجه اعلال ايديلور .

سرف اسم مفعول تخيط ، تخيطان ، تخيطون ، تخيٓطة الخ . وزنی

مفعل ، مفعلان آه • یایسه مفیل ، مقیلان ، مقبلون آه • اصلده مخبوط
 مخبوطان - مخبوطون - مخبوطه آه بشنچی قاعده ووجنچه اعلال ایدیلور •
 صرف معلوم جسد لم یخبط ، لم یخبطا ، لم یخبطوا ، لم یخبط ، لم
 یخبطا ، لم یخطن ، لم یخطن ، لم یخطن الخ وزنی لم یفل ، لم یفعلا ، لم
 یفعلوا ، لم تفعل ، لم تفعلوا آه اصلده لم یخبط ، لم یخبطا ، لم یخبطوا ،
 لم یخبط الخ ایکنچی قاعده اجراء ایدیلور • بعد بش مفرد وایکی جمع
 مؤنثه اجتماع ساکنین سپندن عین فعل حذی ایدیلور •

جهولی ، لم یخبط ، لم یخاطا ، لم یخاطوا ، لم یخاطا ، لم یخطن الخ • وزنی
 لم یفل ، لم یفعلا آه اصلده لم یخبط ، لم یخبطا ، لم یخبطوا آه قاعده اولی
 ووجنچه اعلال ایدیلور • بعد معلوم یدی صیغه لام الوزن ساکن اولوب
 اجتماع ساکنین اولدقندن الی مقلوبه حذی ایدیلور •

صرف امر مخاطب ، خط ، خطا ، خطوا ، خطی ، خطا ، خطن • وزنی فل ، فعلا
 فعلوا ، فعلی ، فعلا ، فلن • اصلده اخط ، اخطا ، اخطوا ،
 اخطی ، اخطا ، اخطن • اوچونچی قاعده اجراء ایدیلور • بعد
 مابعدهمزه حرکتلی قالدقندن آنی هم حذی ایدیلور •

صرف امر غائب ، لخط ، لخطا ، لخطوا ، لخط ، لخطا ، لخطن
 لاخط ، لاخط • وزنی لیفل ، لیفعلا ، لیفعلوا ، لتفعل ، لتفعلوا آه
 اصلده لیخط ، لیخطا ، لیخطوا آه اوچونچی قاعده اجراء ایدیلور •

جھولی ، لیخت ، لیخاما ، لیخاطوا ، لتخت ، لتخاما ، لیختن الخ وزنی لیقل

لیفعلا ، لیفعلوا ، لتقل ، لتفعلا ، لیفلن آہ ۔ اصلہ لیخیط^{۰۰} ، لیخیطا^{۰۰} ،

لیخیطوا ، لتخیط ، لتخیطا^{۰۰} ، لتخیطن^{۰۰} ، لاخیط ، لتخیط الخ قاعدہ اولی اجراء ایدیلور ۔

صرف نہی معلوم ، لاخظ ، لاخیطا ، لاخیطوا ، لاخیطی ، لاخیطا

لاختن الخ وزنی لاتقل ، لاتفعلا آہ ۔ اصلہ لاخبط ، لاخیطا ، لاخیطوا

آہ ۔ اوچوچسی قاعدہ اجراء ایدیلور ۔

جھولی ، لاخظ ، لاخاما ، لاخاطوا ، لاخاطی ، لاخاما ، لاختن

آہ وزنی لاتقل لاتفعلا آہ اصلہ لاخیط^{۰۰} ، لاخیطا^{۰۰} ، لاخیطوا^{۰۰} آہ قاعدہ اولی

اجراء ایدیلور ۔

صرف اسم ظرفی ، خبط ، خبطان ، خباط وزنی مفعل آہ اصلہ

خبط^{۰۰} ، خبطان^{۰۰} ، خباط ایکسندہ قاعدہ ثانیہ برسندہ قاعدہ رابعہ

اجراء ایدیلور ۔

صرف اسم آلت ، مخبط ، خبطان ، مخائب ، وزنی مفعل آہ ۔ خائب

اصلہ مخائب قاعدہ رابعہ اجراء ایدیلور ۔

صرف اسم تفضیل اغبط^{۰۰} ، اغبطان^{۰۰} ، اغبطون^{۰۰} ، غبطی ، غبطیان

غبطیان ۔

باب فعل یفعل

بو یابدن اجوفی
یا ئی کلمگاندر •
(منه عفی عنه)

امثلهسی دابهنی آرندن سور مک معناسنده اولان سوق
دن مأخوذ ماده لر در • ساق ، یسوق ، سائق ، سائق
مسوق ، لم یسق ، لا یسوق ، سق ، لیسق ، لاتسق
مساق ، مسواق ، اسوق •

باب فعل یفعل

بو یابدن وروی اولمغاندر

باب فعل یفعل

اجوفی یا ئی هاب
یهاب هیبا مهابة
کبی بر نرسه دن
یابر کمه دن
قور قهق معناسنده
(منه عفی عنه)

امثلهسی قور قهق معناسنده اولان خوف و خافه دن مأخوذ
ماده لر در • خانی ، یخانی ، خائی ، نخوف ، لم یخنی ، لایخانی
خفی ، لیخنی ، لایخنی ، یخانی ، نخوانی ، اخونی •

باب فعل یفعل

بو یابدن اجوفی وارد اولمغاندر •

باب فعل یفعل

اجوق یا ئی احاق
یحقی احاقه کبی
بر کمه کابر عاده نی
انزال والزام ایتمهک
معناسنده (منه عفی
عنه)

امثلهسی اوزون اوله ق معناسنده اولان طول دن
مأخوذ ساده لر در • طال ، یطال ، یطول ، طول ، لم یطل
لا یطول ، طل ، لیطل ، لاتطل ، مطال ، اطول •

ثلاثی من ید فیه * افعال

امثلهسی دائم قیلمق معناسنده اولان اقامه دن مأخوذ
ماده لر در • اقام ، یقیم ، مقیم ، مقیم ، مقام ، لم یقم

لا یقیم ، اقم ، ابقم ، لا تقم ، مقام ماضی معلوم ومضارع مجهولہ فاعلہ اولی اجراء ایدلور . ماضی مجهول ومضارع معلومہ واوارنک حرکتنی ماقبلینہ نقل بعدنندہ واوسا کن ماقبلہ مکسور اولغاندن یاغہ قلب ایدلکاندر . اسم فاعل - واسم مفعول - وبشقه مشتقان صرف - واعلالینی قیاساقیم ایدیلور .

تفعیل

امثلہ سی - بی نرسہنی دوز ایتمک معنا سنندہ اولان تقویم دن مشتمتی ماده لر در : قوم ، یقوم ، مقوم الخ صرفی صحیح کبهدر اعلاالات بوقدر .

مفاعلة

امثلہ سی بر کمسہنی قہر وعنف قیلیق معنا سنندہ اولان محابوبہ دن ماء خود ماده لر در : عابوب ، یحابوب ، محابوب محابوب الخ . صرفی صحیح کبی اولوب اعلاالات بوقدر .

اففعال

امثلہ سی غمد التمک معنا سنندہ اولان اقتیان دن ماخوذ ماده لر در : اقتیان ، یقتیان ، مقتیان لم یقتت ، لایقتتان ، اقتت ، لبققت ، الخ .

انفعال

امثلہ سی اطاعت قیلیق معنا سنندہ اولان انقیادن ماخوذ ماده لر در : انقاد ، ینقاد ، منقاد ، لم ینقد لاینقاد الخ . بوایکی بایبہ واومتحرک ماقبلی مفتوح اولغاندن فی کا قلب ایدلکاندر غفلت اولنمہ .

۲ اجوف یائی کبی

بکیفی تکببفا کبی

کساک کساک

کسوب توراهق

معناسندہ • (منه)

۳ اجوف یائی حایق

یحایق • محایقه کبی

بر آدم کلبغض وحسد

ایلمک معنا سنندہ

(منه عفی عنه)

۴ اجوف یائی استانی

یستانی استیافا کبی

قاج ایله او رشیق

معناسنک (منه)

۵ اجوف یائی انہاع

ینہاع انہیاعا کبی

بر نرسہ بر بوزینه

جیلیمک معنا سنندہ

منه

افعال

امثلہ سی قارا اولمق معناسندہ اولان اسوداددن ماغوذ
 مادہ لر در • اسود ، يسود ، مسود الخ •

افعیلال

امثلہ سی بیک قارا اولمق معناسندہ اولان اسویداددن ماغوذ
 مادہ لر در : اسواد ، يسواد ، مسواد لم یسواد لم یسواد الخ •

تفعل

اجوف یاعنی تریف
 یتریف تریف کبی
 ریف دید کلری برکا
 کلک معناسندہ
 (منه سلمه الله)

امثلہ سی کاملک اوزره غنی اولمق معناسندہ اولان
 تدون دن مشتق مادہ لر در : تدون ، یتدون ،
 متدون ، متدون الخ •

تفاعل

اجوف یاتی تساین
 یتساین تساین
 کبی قاج ایله اور
 شوق معناسندہ
 (منه)

امثلہ سی ینکلک صایق حقیر کورمک معناسندہ اولان
 تیاون دن ماغوذ مادہ لر در : تیاون ، یتیاون ، متیاون ،
 لم یتیاون الخ • بوبابلرده اعلال یوقدر ، مگر
 ماضی ننگ عجبوانده التی واوغه قلب ابدیلور •

استفعال

اجوف یائی استقال
 یتستقبل استقبال
 کبی بیع ننگ آقاله
 سنی قلامک معنا
 سنک (منه عقی عنه)

امثلہ سی عوض استمک معناسندہ اولان استعاضة دن
 ماغوذ مادہ لر در : استعاض ، یتععض ، مستععض ،

مستعاض • بوبابده واولنی کا یا کہ یاغہ قلب ایدلسر فکر ایله تاءمل
ایدلسه ظاهر اولور • بوندن صونکفی بابلردن اچوف مسوع اولغاندر والله اعلم •

نوع خمس • ناقص

ثلاثی مجرد ننگ باب اولی ننگ امثله سی آتمق معناسنده اولان رمی -
ورمایه دن ماء خود ماده لر در : رمی ، برمی ، رام ، مرمی ، لم یرم ؛
لایرمی ، ارم ، لیرم ، لاترم ، مرمی ، مرء ، ارمی •
(۱) قاعده ، هرواز ، ویاء موضع حرکتده واقع اولوب ما قبل لری
مفتوح اولسه النی کا قلب ایدلسور : دعا ، رمی ، عصا ، رمی کبی اصله
دعو ، رمی ، عصو ، رمی اولغانلر در • مکر مفرد ایله التماس واقع
اولورلق اولسه قلب ایدلمس دعوا ، رمیا ، عصوان ، رحیان ، کبی
بونلرده و او ، یا النی کا قلب ایدلسه اجتماع ساکنین سببندن برنی حذف
ایدلکانه مفرد کبی اوله لر • وهم ایکی حرف علت عین ، ولام اولسه لر
لامی اعلال ایدلور • اما عینی اعلال ایدلماس ؛ روی ، طوی ، ارعوی
کبی • ودخی عینی متحرک اولان فع-لان وزنده اولغان کلمه ده کی
و او ، یاء ، کرچه متحرک و ما قبل لری مفتوح اولسه ده قلب ایدلمس
نزوان غلبان طوقان حیوان کبی • ۲ نچی قاعده و او ایله یاء ، اولکیسی
ساکن اولوب برکلمه ده جمع اولسه لر • و اونی یاغہ قلب ، ویانی یاغہ
ادغام ایدلور : مرمی کبی اگر و او ننگ ما قبلی مضموم اولسه یانی
حفظ اوچون کسره ویرلور • ۳ نچی قاعده ، و او • کلمه ده دور تچپی
حرف یار ترق اولوب ویاغود لام الوزنده بعد الکسرة واقع اولسه یاغہ
قلب ایدلور : اغزیت - غازیت - دعی - رضی - داعبه - راضیه ، کبی •

(۴) قاعده 'هرواو' ویا 'اسمننک لام الـوزننده اولوب تنوین کرسه' ویا خود کسره صوتکننک واقع اولوب ضمه سنی ما قبلینه نقل بعدننک اجتماع ساکنین سببلی حنف ایدیلور: رام، راو، داع، رامون، یرمون کبی. اصلده رامی، راوی، داعو، رامیون، یرمیون، اولغانلردر.

مرمی، موقی، مرام، مروی دخی بوقبیلندردر. صرف معلوم ماضی رمی، رمبا، رموا، رمت، رمتا، رمین، رمبت، رمبما، رمبتم، رمیت، رمبما، رمبتم، رمبت، رمینما. وزنی فعل فعل، فعوا، فعت، فعتا، فعلن، فعلت آه. اصلده رمسی، رمبوا، رمبت، رمبما آه اولکسی قاعده اجراء ایدیلور. بعده بعضی سنده اجتماع سائنین اولدقندن لام الفعل حنف ایدیلور. مجهولی رمی، رمبا، رموا، رمبت، رمبما، رمین، رمبت الخ. وزنی فعل، فعلا، فعوا، فعلت آه. فقط غائب جمع منکرده اعلال ایدیلور. صرف معلوم مضارع، یرمی، یرمبان، یرمون، ترمی، ترمبان، یرمین، ترمی، ترمبان، ترمون الخ. وزنی یفعل یفعلان، یفعون آه. اعلال ایدیلوری اصلده یرمی، یرمیون، ترمی، ترمیون، ترمبین، ارمی، نرمی. بش مفردده فقط ضمه لرنی توشرلشدردر. ایکی جمع منکرده یاغه ضمه آغرا اولدقندن ما قبل لرنه برلوب، اجتماع ساکنین اولدقندن لام الفعل حنف ایدیلور. واحده مخاطبهده یاغه کسره آغرا اولدقندن بعد الاسقاط اجتماع ساکنین سببلی لام الفعل حنف ایدیلور. مجهولی یرمی، یرمبان، یرمون، ترمی، ترمبان، یرمین، ترمی، ترمبان، ترمون، ترمین الخ. وزنی یفعل، یفعلان،

یفعون آه۔ اعلال ایدانلری اصلده یرمی یرمیون ، ترمی ، ترمی ،
 ترمیون ، ترمین ، ارمی ، نرمی ۔ قاعدہ اولی اجراء ایدلور بعد ایکی
 جمع مذکر ، وواعدهء مخاطبهده اجتماع ساکنین سببندن لام الفعل حذف
 ایدلور ۔ صرف اسم فاعل رام ، رامیان ، رامون ، رامیہ ، رامبتان ،
 رامیات ۔ وزنی فاع ، فاعلان ، فاعون آه ۔ اصلده رامی ، رامیون
 قاعدہء رابعہ اجراء ایدیلور ۔ صرف اسم مفعول رمی ، رمیان ، رمیون
 رمیہ ، رمیتان ، رمیات ۔ وزنی مفعیل ، مفعیلان ، مفعیلون ، مفعیلہ آه ۔ اصلک
 رموی ، رمویان ، رمویون ، رمویہ ، رمویتان ، رمویات ایکنچی قاعدہ
 اجراء ایدیلور ۔ صرف معلوم جحدلم یرم ، لم یرمیا ، لم یرموا ، لم ترم ،
 لم ترمیا ، لم یرمین ، ام ترم ، لم ترمیا ، لم ترموا ، لم ترمی ، لم ترمیا
 لم ترمین ، لم ارم ، لم نرم ، وزنی لم یفع ، لم یفعلا ، لم یفعا ، لم تفع آه ۔ اصلده
 لم یرمی ، لم یرمیوا ، لم ترمی ، لم ترمیوا آه ۔ بش مفردده ضہلرینی
 وواعدهء مخاطبهده کسرہ فی اسقاط بعدندہ لام جحد سببلی لام الفعل لر حذف
 ایدیلور ۔ ایکی جمع مذکرده ضہلرینی ما قبل لرینہ بیروب اجتماع ساکنین
 سببندن لام الفعل حذف ایدلور ۔ مجهولی لم یرم ، لم یرمیا ، لم یرموا ،
 الخ ۔ وزنی لم یفع آه ۔ اصللری واعلاللری معلوم کبیدر ۔ مساهلہ
 ایدلہبہ ۔ صرف نفی معلوم لایرمی ، لایرمیان ، لایرمون ، لایرمی ،
 لاترمیان ، لایرمین ، لاترمی الخ ۔ وزنی لایفعل ، لایفعلان ، لایفعون آه ۔
 اصلده لایرمی ، لاترمی الخ فقط ضہلری اسقاط ایدیلور ۔ ایکی جمع
 مذکرده ضہلرینی ما قبلنہ بیروب وواعدهء مخاطبهده کسرہ فی اسقاط بعدندہ

اجتماع ساکنین بولدقندن لام الفعل لرحذف ایدلور . چھولی صرف ،
 روزنده ، واصلده آنزغبر ایلان معلوم کبیدر . صرف امر مخاطب ارم ،
 ارمبا ، ارموا ، ارمی ، ارمبا ارمین ، وزنی افغ افعلنا ، افغوا افعی
 افعلنا افعلن . اصلده ارمی ، ارمبوا ، ارمبی ، ارمبین در . مفردده
 جمد کایا رتوب لام الفعل ساقط اولور . جمع مذکر معلوم ارمی
 ارمبینده یاغہ کسره آغرا ولدقندن اسقاط ایدب اجتماع ساکنین
 اولدقندن لام الفعل لرحذف ایدلور . صرف امر غائب لیرم ، لیرمبا ،
 لیرموا ، لیرم ، لیرمبا ، لیرمین ، لارم ، لیرم . وزنی لبقع ، لبقعنا ، لبقعوا آه .
 اصلده لیرمی ، لیرمبوا ، لیرمی ، لیرمین ، لارمی ، لیرمی . دورت
 مفردده ضمہ لری اسقاط ایدلوب لام امر سببندن لام الفعل لرحذف ایدلور .
 بشقہ لری هم معلومدر . چھولی لیرم ، لیرمبا ، لیرموا ، لیرم ، لیرمبا ،
 لیرمین ، لیرم ، لیرمبا ، لیرموا ، لیرمی ، لیرمبا ، لیرمین ، لارم ، لیرم .
 وزنی واصل لری واعلال لری بالمقایسه معلومدر . صرف معلوم نپی لاترم ، لاترمبا ،
 لاترموا ، لاترم ، لاترمبا آه . وزنی واعلال لری جمد کبیدر . چھولی
 لاترم ، لاترمبا ، لاترموا ، لاترمی ، لاترمبا ، الخ . جمد چھولی کبیدر .
 صرف اسم ظرف مرمی ، مرمیان ، مرام . وزنی مفعی ، مفعلان ، مفاع . اصلده
 مرمی ، مرامی ، قاعدهء ثالثه اجراء ایدلور . صرف اسم آلت مرماء ،
 مرماءان ، مرامی . وزنی مفعال ، مفعالان ، مفاعیل . اصلده مرمای ، مرمایان
 حرف علت النی زائد صونکننده اولدقندن همزه کتبه قلب ایدلور . صرف
 اسم تفضیل ارمی ، ارمیان ، ارمون ، رمیی ، رمیبان رمیبات . وزنی

افعل، افعلان، افعون، فعلى، فعلبان، فعلبات، مفرد مذکر درده قاعده اولی جمع،
مذکر درده قاعده ۶ رابعه اجراء ایدلور .

باب ثانی

امثله سی چاقرمق معناسنده اولان دعوة دن مأخوذ ماده لر در : دعا ،
یدعو ، داع ، مدعو ، لم یدع ، الخ

باب ثالث

امثله سی عبوانسی کتوکا چقارمق معناسنده اولان رعسی ، راعبه دن
مأخوذ ماده لر در : رعى ، یرعى ، راع ، مرعى ، لم یرع ، لایرعى الخ

باب رابع

امثله سی خوشنود اولوق معناسنده اولان رصا ، ور رضوان دن مأخوذ ماده لر در :
رضى ، یرضى ، راض ، مرضى ، مرضو ، لم یرض ، ارض الخ .
رضى اصلده رضو اولور . واکسره صونکننده اولوب طرف کلمه ده اولدقتدن
یاغه قلب ایدلور . بشقه تصرفانده هم اوشبو قاعده اجراء ایدلور .
یرضى اصلده یرضو بونده قاعده ۷ ثالثه هم اجراء ایدلور ، غفلت اولتمبه .

باب خامس

بو بیلدن ناقص مسوع اولمغ ندر .

باب سادس

امثله سی برآدم شرافت ، ومروت ایاسی اولوق معناسندک اولان سرو ،

سرادن مأخوذ ماده لردر : سرو ، يسرو ، سزی ،
لم يسر ، لايسرو . اسر ، لبسراخ . مضارعك واوونك
ضمهسى طرح ايدلكاندر . سزی اصلك سزیواولوب
ايكچی قاعك اجراء ايدلور ، اسم ظرفی ، اسم آلت
لرده دورتچی قاعده اجراء ايدلور .

ثلاثی مزید * باب اول

ناقص یائی اخطی
یخطی اخطاً ، بی
سمورمك معناسنك
(منه عفی عنه)

امثلهسى برآدمنى قايقولى قبالهق معناسنك اولان اشچاءدن
مأخوذ ماده لردر : اشچی ، يشچی ، مشج ، مشچی ،
لم يشج الخ . ماضی ، مضارع اصلك اشچو ، يشچودر .

باب ثانی

ناقص یائی خبی
یخبی تخبیه کبی
آلاچق یاصامق
معناسنده در
(منه عفی عنه)

امثلهسى اسم قويهق معناسنك اولان تسمیه دن مأخوذ ماده
لردر : سهی ، یسهی ، مسم ، مسهی ، لم یسم الخ . ماضی
مضارع اصله سهو یسهودر .

باب ثالث

امثلهسى لغرسویلشمك معناسنك اولان حجابة دن مأخوذ
ماده لردر : حاجا ، یحاجی ، حجاج ، حجاجی ، لم یحجاج ،
الخ ، ماضی و مضارع اصلك حاجو ، یحاجودر .

باب رابع

ناقص یائی ارتهی
یرتهی ارتهء کبی
آطلمق و آتشفق
(منه عفی عنه)

امثلهسى تابع اولتی معناسنه اولان اعتداء دن مأخوذ ماده لردر :

احتدی ، یحتدی ، یحتدی ، یحتدی ، لم یحتد الخ •
ماضی ومضارع اصلده احتدو ، یحتدودر •

باب خامس

اهلهسی ایکینکه بوکانمک معناسنه اولان انجاندن
مأخوذ ماده لردر : انحنی ، ینحنی ، منحن ، منحنی ،
لم ینحن ، الخ • ماضی ومضارع اصلک انحنو ، ینحدودر •

ناقص یائی انغفی
ینغفی انغفاء کبی
قیرماتی معناسنده
(منه عقی منه)

باب سادس

اهلهسی جهالتدن فایتمق، معناسندک اولان ارعواءدن
مأخوذ ماده لردر : ارعوی ، یرعوی ، مرعو ،
مرعوی ؛ لم یرعو ، الخ . ماضی ومضارع اصلک ارعوو
یرعوودر • اوچونچی قاعده اجراء ایدلور • اهرکیبی
ادغام ایدلمکان اجتماع و اوین سبیلی ثقل کلمه لازم
اولدقتدن • بس افعال یفعلل وزنلر نده قالور •

باب سابع

بو بابدن مسهوع اولمغاندر •

باب ثامن

اهلهسی یوقارولنهق معناسنه اولان تعلی دن مسأخوذ
ماده لردر ؛ تعلی ، یتعلی ، متعل ، متعلی ، لم یتعل ،

ناقص یائی تکهی
یتکهی ، تکهی ، اکهی
بر نرسه فی سترایتمک
معنا سنده
(منه عقی منه)

الخ ماضی مضارع اصلک تَعَلَّوْ ، يتعلودر .

باب ناسع

امثلہسی بر آدمغه بیتان قیلماق معناسنه اولان تقافی دن
 مأخوذ ماده لر در : تقافی ، يتقافی ، متقافی ، لم يتقافی ؛
 لا يتقافی ، الخ - ماضی ومضارع اصلک تقافو ، يتقافودر ،

باب عاشر

امثلہسی یوقار وچقه-ق معناسنه اولان استعلاء دن
 مأخوذ ماده لر در : استعلی ، يستعلی ، مستعل ، مستعلی الخ

باب حادی عشر

امثلہسی تاتلی اولماق ، وتاتلی دیب بلمک معنالرنک اولان
 اعلیلاء دن مأخوذ ماده لر در : اعلولی ، يحلولی ، محلول ،
 لم يحلول ، لا يحلولی ، الخ ماضی ومضارع اصلی
 اعلولو ، يحلولودر ،

باب ثانی عشر

بو بابدن مسموع اولمغاندر • هم رباعی مجرد و رباعی
 مزید ننگ بابلرن ندین ورودی معلوم اولمدی •

نوع سادس لفیف مقرر ون ثلاثی مجرد

باب اول امثلہسی حدیث 'یا شعر نقل ایتمک معناسنه اولان

ناقص یائی تزا بی
 یقز ابی، تزا ابیا کبی
 کبر لنمک معناسنه
 (منه عفی عنه)

ناقص یائی استهشی
 یستهشی استهشء
 کبی مسهل دواء
 استعمال ایتمک
 معناسنه در
 (منه عفی عنه)

ناقص یائی اکتوتی
 یکتوتی اکتبتاء
 کبی نفسنی مدح
 ووصف ایسدوب
 کبر لنمک معناسنه در
 (منه عفی عنه)

روایة ذن مأخوذ ماده لرد: روی، یروی، راو، مروی،
لم یرو، لایروی، ارو، لبرو، لاترو، مروی، مروء
اروی • تنبیه، اوشبولغبینک هر تصرفاتند ناقص کبی
اعلال ایدیلور • اجتماع اعلالین اولدقندن اجون کبی
اعلال ایدلمس •

باب ثانی و ثالث

بو بابلردن مسوع اولمغاندر •

باب رابع

امثلهسی کوچیتیمک معنا سنده اولان قوۃ وقوایة دن
مأخوذ ماده لرد: قوی، یقوی، قوی، لم یقو،
لایقوی، اقو، لبقو، لاتقو، مقوی، اقوی •

باب خامس و سادس

بو بابلردن ورودی اولمغاندر •

ثلاثی مزید * باب افعال

امثلهسی بای اولمق و فقیر اولمق معنالرنک اولان اقو اعدن
مأخوذ ماده لرد: اقوی، یقوی، مقوی، لم یقو،
لایقوی، اقو، لبقو، لاتقو، مقوی • ماضی و مضارع
اصلده اقوو، یقوور، قاعده اولی اجراء ایدیلور •
مساھله ایدلمیه •

باب تفعیل

امثلہسی بر آدمی آز درمق معناسنه اولان تغویة دن مأخوذ
 ماده لر در : غوی ، یغوی ، مغوی ، لم یغو ، لایغوی ،
 لاتغو ، غو ، لیغو ، لاتغو ، مغوی •

باب مفاعله

امثلہسی خسته کادار و ایتمک معناسنه اولان مداو اة دن
 مأخوذ ماده لر در : داوی ، یداوی ، مداو ، مداوی ، الخ •

باب افتعال

امثلہسی سوت یوز ننه اولان کوبک و قیمقنی آلوب ییمک
 معناسنده اولان ادوا ء دن ، مأخوذ ماده لر در : ادوی ،
 یدوی ، مدو ، مدوی ، لم یدو ، لایدوی ، ادو • لیدو الخ •

باب انفعال

امثلہسی بر چیتد • بولمق معناسنه اولان انز و اء دن مأخوذ
 ماده لر در : انزوی ، ینزوی ، منزو ، منزوی الخ •

باب افعال و افعیال

بو یا بلر دن مسموع دکلدر •

باب تفعّل

امثلہسی قبتکز لئمهک ، و برابر لئمهک معناسنه اولان تسوی

الفین یائی هایبی
 بجایی محایا کبی
 اوطنسی اورب
 قابوز مق معناسنده
 (منه عقی عنه)

دن ماخوذ ماده لرذر : تسوی ، یتسوی ، متسوی ، لم یتسو ،
لا یتسوی ، تسواخ .

باب تفاعل

امثلہسی آدملرہ طرفدن کلوب جیہاتی معناسندہ اولان تعاوی دن مأخوذ
ماده لرذر : تعاوی ، یتعاوی ، متعاو ، لم یتعاو ، لا یتعاوی ، تعاو ، لیتعاو ،
لا یتعاو ، متعاوی .

باب استفعال

امثلہسی داغلمقنی استمک معناسندہ اولان استکوا^۱دن ماخوذ ماده لرذر :
استکوی ، یتکوی ، مستکو ، لم یتکو ، لا یتکوی ، استکو ، لیتکو ، لا یتکو ،
مستکوی الخ ،

باب افعیال و افعوال

بو بابلر دن مسوع اولمغاندر .

رباعی مجرد

امثلہسی قچمرق معناسندہ اولان قوقا^۲دن ماخوذ ماده لرذر : قوقی ،
یقوقی ، مقوق ، لم یقوق ، الخ . رباعی مزید دن مسوع اولمغاندر

لفیف مفروق

بولفیف مفروقده ، اعلال : مثال ، و ناقص لرده جاری اولان قاعده هر

فایوسسی جاریدر ، غفلت اولتمبیه . وهم بولغیف
مفروق ثلاثی مجرد ننگ برنجی و دور تپچی و بشنچی
بابلرینه مختص و منحصر در

ثلاثی مجرد * باب اول

قاعده بوباب
لرده امر مفرد مذکر
بر حرف ایله کلور ،
هر چن آننگ اوزره
وقی ایدرسنگ
آخرینه هاسکته
زیاده ایدرسن قه
ره له دیورسن
اوشا نداق بشقه
بر حرفلی امر لرده .
رای بری دن امر
آلوندقه ره دیور
سن (منه عشی عنه)

امثله سی صا قلمق معنا سنده اولان وقی = وقایه دن
ماخوذ ماده لر در : وقی ، یقی ، واق ، موقی ، لم یقی ، لایقی
ق ، قه ، لیق ، لاتیق ، موقی ، مبقاه ، اوقی

باب رابع

امثله سی گوده ننگ جلك لری طنك طولی اولوق
معناسنده اولان وری دن ماخوذ ماده لر در : وری ،
یوری الخ .

باب خامس

امثله سی بر نرسه کا بیک یاقن اولوق معناسنه اولان
ولی دن ماخوذ ماده لر در : ولی ، یلی ، ولی ، لم یل ،
لایلی الخ .

ثلاثی مزید * باب اول

امثلاثی اعطا معناسنگ اولان ایچاه دن ماخوذ ماده لر در :
اوجی ، یوجی ، موج ، موجی ، لم یوج الخ .

باب ثانی

امثلہ سی بر آدمنی بر اشکا قوشہ مق معناسندہ اولان
توخیدن ماخوذ مادہ لر در ؛ وخی ، یوخی ، موخ ،
لمبوخ ، لایوخی ، الخ .

باب ثالث

امثلہ سی بر نرسنی اور توب یا شرمک معناسندہ اولان
موارا دن ماخوذ مادہ لر در ؛ واری ، یواری ، موار
لمیوار ، لایواری ، وار ، لیوار الخ .

باب رابع

امثلہ سی تندہ صنغان سویاک تور الک معناسندہ اولان
ایتشاء دن ماخوذ مادہ لر در . ایتشی ، یتشی ، موتش الخ
انفعال ، وفعال ، وفعال

بویا لر دن لغین مفروق کلمکاندر

باب ثامن

امثلہ سی آشتمق معناسندہ اولان توخی دن ماخوذ
مادہ لر در ، توخی ، یتومی ، متوح ، لمیتوح ، لایتومی الخ .

باب تاسع

امثلہ سی یا شرنمک معناسندہ اولان تواری دن ماخوذ
مادہ لر در . تواری ، یتواری ، متوار ، لمبتوار

لايتوارى الخ .

باب عاشر

امثالہسی استخبار معناسنہ اولان استیخا؟ دن ماخوذ مادہ لر در
استوغی، یستوغی، مستوخ، لم یستوخ الخ . بوندن
صونکفی با بگردن هیچ قایوسندن کلمکاندر . والله اعلم .

نوع سابع مہموز

بواوچ قسم ایندی . مہموز الفاء، مہموز العین، مہموز
اللام، بولار ننگ هر قایوسینه مسموع، و وارد اولغان
مثالردن هر بابنده برار مثال ایرادیدلوب اعلال منزله
سنگ اولان قاعدہ تحقیق دخی اجمالا ذکر ایندلور .

(۱) قاعدہ، هر ہمزہ کہ ساکن اولوب، ماقبلی متحرک اولسه
شول حرکت ننگ جنسی اولان هر فکہ الشدر مق- اثر اولور .
رأس، یاغند، بوس، یوغند، بیر، شیت کبی .

اصلدر رأس، یاغند، بوس، یوغند، بئر، شئت در
(۲) قاعدہ، هر ہمزہ کہ مفتوح اولوب ماقبلی مضموم،
یاکہ او مدیة اولسه، واوغه قلوب قبله ق جائز اولور .
یواغند، مقررۃ کبی اصلده یواغند، مقررۃ در .

(۳) قاعدہ، هر ہمزہ مفتوح اولوب ماقبلی مکسور یا،
یا مدیة اولسه یاغنه قلب قبله ق جائز اولور . میر، خطبۃ
کبی اصلده مئر، خطبۃ در (۴) قاعدہ، بئر

اورنده ایکسی ہمزہ مجتمع اولوب، اولی متحرک ثانی
ساکن اولسه، ثانی فی اولکی ننگ حرکتی جنسنہ

ماقبلی حرکت ملی

اولسه شول حرکت

جنسی اولغان حرف

صورتندہ یازیلور،

لؤم، سال، سئم

مؤمن، رأس،

ظئر، کبی اکر

اغیر کلمہ ده اولوب

ماقبلی ساکن اولسه

صورتی اولمان خبء

دفع، جرء، کبی

واکر بو حالک ضمیر کا

اضافه قیلنسه اور

یننگ حرکتی جنسی

اولان حرف صورتند

یازیلور . ہذا جرؤک

اخذت جرؤک .

نظرت فی جرؤک،

کبی واکر اغیرده

اولوب ماقبلی

متحرک اولسه شول

حرکت جنسی ایله

یازیلور . سباء،

وطوء، فتیء کبی

واکر اول کلمہ ده

اولسه هر وقت النی

ایله یازیلور افکل

ایلم، ائمہ کبی

(منہ عفی عنہ)

قلب قیلتمق واجب اولور . آمن ، اومن ، ایما ناکیب اصلده آمن آمن قلب
 ائما نادر . وبعض ماده لرده کثرة استعمال جهندن همزه ثانیة حذف
 ایدلوب ، استغناء جهندن همزه اولی ده حذف ایدلور . کل
 حذف مرکبب اصلده اءکل ، اؤخذ . امر در
 (۵) قاعده ، ایکی متحرک همزه مجتمع اولوب ، ثانی اصلی ومکسور
 اولسه یاغہ قلب ایدلور . ایمة کبی اصلک ائمة در ، واکر ثانی مفتوح
 اولوب ، ماقبلی مفتوح ، یامضموم اولسه واوغہ قلب ایدیلور . آوادم
 اویدم کبی اصلک آ ا ادم ، اؤیدم در
 (۶) قاعده ، هرهمزه که متحرک اولوب ، ماقبلی ساکن اولسه ، حرکت
 همزه نی ماقبلینه نقل ایدوب ، اوزنی حذف ایدیلور . یسل ، قد فاع ،
 کبی اصلده یسئل ، قد افاح در . امایری یری ده ، واری یری ننگ
 متصر ذاتی کبی لرده همزه نی حرکتینی نقل بعدنک حذف ایتمک ، کثرة
 استعمال جهندن ، وجوب درجه سنه ایریشکاندر ،

ثلاثی بحر دباب ضرب

آشقه چاقرمق معناسنه اولان ادب دن ماءخوذ ماده لدر ، ههوز الغاء
 مثالیدر ؛ ادب ، یادب ، آدب ، مأدوب ، لم یادب ، لایادب ،
 ایدب ، دب ، لیادب ، لاتادب ، مأدب ، ماءدبة ، ادب .
 صرف معلوم ماضی و مجهولی معلومدر .
 صرف معلوم مضارع ، یادب ، یادبان ، یادبون ، قادب ، تادبان ، الخ ،
 وزنی واصلی معلوم اولکی قاعده اجراء ایدیلور .

بجھولی یوَدَب ، یوَدبان ، یوَدبون ، توَدب ، توَدبان الخ ،
 وزنی یفعل آه اصلده یوَدَب ، یوَدبان الخ اولکی قاعدا اجرا ایسدلور .
 صرف اسم فاعل ، دائب ، دائبان الخ ، وزنی معلومدر ، آرسلان گومر دیک
 و باقر مق معناسنه اولان زُترة ، زُتیر ، دن مأخوذ ماده لر مهوز العینة
 مثالدر ؛ زَأر ، یزُر ، زُتیر ، لم یزُر ، لایزُر ، لایزُر ، لایزُر ، الخ .
 آشاتمق معناسنه اولان هئا دن مأخوذ ماده لر مهوز اللام مثالدر ؛ هئا ،
 یهنی ء ، هانی ء ، مهنوء ، لم یهنی ء ، لایهنی ء ، اهنی ء ، لیهنی ء ، لانهنی ء ،
 مهنی ء ، مهناء ، اهناء ،

انکفر اشمق معناسنه اولان آن دن مأخوذ ماده لر مضاعف مهوز کاه مثالدر ؛
 آن ، یئن ، آن ، لم یئن ، لایئن ، ان ، لیئن ، لاتئن ،
 بر نر سکا یابر آدم کابرده لنوب قوتلمق معناسنه اولان و آل دن مأخوذ
 ماده لر مثال مهوز العینة مثالدر ؛ و آل ، یئل ، وائل ، موئل . لم یئل الخ ،
 قایتمق معناسنه اولان ایض دن مأخوذ ماده لر اجوف مهوز الفا کاه مثالدر ؛
 آض ، یئض ، آئض ، لم یئض ، لایئض ، اض ، لیئض الخ ،
 کلمک معناسنه اولان جبئة دن مأخوذ ماده لر اجوف مهوز اللام کاه مثالدر ؛
 جاء ، یجی ء ، جاء ، لم یجی ء ، لایجی ء ، الخ .

قرانده پشکان طعام قاصما قلمق معناسنه اولان اری ، دن مأخوذ ماده لر
 ناقص مهوز الفا کاه مثالدر ؛ اری ، یأری ، آر ، لم یأری ، لایأری
 ایر ، الخ ،
 یور طقه اینوب ساکن اولمق معناسنه اولان اوی دن مأخوذ ماده لر لرفیق
 مقرون مهوز الفا مثالدر ؛ اوی . یأوی ، آو ، لم یأو ، لایأوی ،
 اویو ، لیأو ، الخ ،

وعدا ایتمک معناسنه اولان وای دن مأخوذ ماده لر لیفینی مفرودت دوهوز العیگنه
 مثلدر ، وای ، یئی ، واء ، موئی ، لم بیء ، لایئی ، نه . لیء انخ ،
 تنبیه بونلار ننگ هر قایوسنده اوتکانن اولان قواعد اعلال وادغام و تخفیف
 همزه ، مناسبتی ایله اجراء ایدلور مساهله ایدله به والله الموفق والمعین .

باب نصر

صحیح مهوز الفاء بیور مق معناسنه اولان امر دن مأخوذ ماده لر کبیدر ،
 امر ، یامر ، آمر ، مأمور ، الخ ،
 مضاعفی مهوز الفاء قصد قیلماق معناسنه اولان امر دن مأخوذ ماده لر کبیدر ،
 ام . یوم ، آم ، مأموم ، لم یوم ، لایوم ، الخ ،
 اجوف مهوز الفاء روع ایتمک معناسنه اولان او بدن مأخوذ ماده لر کبیدر ،
 آب ، یوب ، آب ، لم یوب ، لایوب . آب ، لیوب ، الخ ،
 اجوف مهوز اللام یاوز لقی قیلماق معناسنه اولان سو دن مأخوذ ماده لر کبیدر ،
 ساء ، یسوء ، لم یسوء ، لایسوء ، الخ ،
 ناقص مهوز الفاء غلق آراسنی اصلاح قیلماق معناسنه اولان اسودن مأخوذ
 ماده لر کبیدر ؛ اسی ، یأسو ، آس ، مأسی ، لم یأس ، لایأسو الخ ،

باب منع

مهوز الفاء و اللام او رکوب قاچهق معناسنه اولان اجا دن مأخوذ ماده لر کبیدر ،
 اجا ، یا جا ، آجیء ، لم یا جا ، لایا جا ، ایجا ، لیا جا الخ ،
 مهوز العین سور امق معناسنه اولان سو ال دن مأخوذ ماده لر کبیدر ؛

سأل ، يسأل ، سائل ، مسوئل ، الخ . مهوز اللام بر اشنی باشلمق
 معناسنه اولان بدأدن مأخوذ ماده لركبيدر: بدأ ، يبدأ ، بادئى ، مبدؤ ، لم
 يبدأ ، لا يبدأ ، ابدأ ، يبدأ ، الخ . مضاعف مهوز الفاء دشمان اوزره عمله
 وهجوم ايتمك معناسنه اولان اجدن مأخوذ ماده لركبيدر : آج ، ياعج ،
 آج ، ماءجوج لم ياعج ، الخ . مثال مهوز اللام قول يابچاق ، ايله
 صوقمق معناسنه اولان وجاءدن مأخوذ ماده لركبيدر : وچا ، يچوء ، واجى ،
 موجوء ، لم يچاء الخ . ناقص مهوز الفاء بر اشدن مكر وه كوروب تار قلئق
 معناسنه اولان ابي دن مأخوذ ماده لركبيدر : ابى ، يابى ، آب ، لم ياب
 لا يابى ، ايب ، الخ . ناقص مهوز اللام كورمك معناسنه اولان روعيه دن
 مأخوذ ماده لركبيدر: راي ، يرى ، راء ، مرئى ، لم ير ، لا يرى ، الخ .

باب علم

مهوز الفاء طنج اولمق معناسنه اولان آمن دن مأخوذ ماده لركبيدر : امن ،
 يا من ، آمن ، مأمون ، لم يامن ، لا يامن ، ايمن ، الخ . مهوز
 العين بيرار اولمق معناسنه اولان ساءدن مأخوذ ماده لركبيدر : سئم ،
 يستم ، سائم ، مسئوم ، لم يسأم ، الخ . مهوز اللام صوصامق معناسنه
 اولان ظمادن مأخوذ ماده لركبيدر : ظمى ، يظما ، ظمئان ، لم يظما ،
 لا يظما ، الخ . اجوف مهوز اللام تلامك معناسنه اولان شياء مأخوذ ماده لركبيدر .
 شاء ، يشاء ، شاء ، لم يشاء ، لا يشاء الخ .

باب نعم

مهوز العين اميد كسمك معناسنه اولان ياسدن مأخوذ ماده لركبيدر: يئس

يَيْسُ ، يَئُوسُ ، مَبْؤُوسٌ ، لَمْ يَيْسَسْ ، لَيْسَسٌ ، اَيْسَسٌ ، لَيْسَسٌ الخ .

باب شرف

مَهْمُوزُ الْفَاءِ بِرَكْمِهِ اِدْبَلُوْا وَلِمْ مَعْنَاْسِنَهْ اَوْلَانِ اِدْبِ دَنْ مَاءِ غُذْمَاْدَهْ لِرَكْبِيْدِر .
 اِدْبٌ ، يَأْدُبُ ، اِدْبِيْبٌ ، لَمْ يَأْدُبْ ، لَأْيَأْدُبُ ، اَوْدُبُ ، اَلْخ .
 مَهْمُوزُ الْعَيْنِ بِرِ اَدَمِ بَكَ يَابِقُ وَفِيْ اَرْاَوَلْمَقِ مَعْنَاْسِنَهْ اَوْلَانِ ضَمَّالَةٌ دَنْ
 مَأْغُذْ مَادَهْ لِرَكْبِيْدِر . ضَوْلٌ ، يَضُوْلُ ، ضَيْبِلٌ ، لَمْ يَضُوْلُ اَلْخ . مَهْمُوزُ اللّامِ كِجْمَكِ
 مَعْنَاْسِنَهْ اَوْلَانِ بَطْلَهْ دَنْ مَأْغُذْ مَادَهْ لِرَكْبِيْدِر . بَطُوْءٌ ، يَبْطُوْءُ ، بَطِيْبِيٌّ ، لَمْ يَبْطُوْءُ ، لَأْيَبْطُوْءُ .
 مَهْمُوزُ اللّامِ كُوْر كَامٍ وَهَا كَبِيْرَهْ اَوْلَمَقِ مَعْنَاْسِنَهْ اَوْلَانِ ضَمَّالَةٌ دَنْ مَاءِ غُذْمَاْدَهْ
 مَادَهْ لِرَكْبِيْدِر : وَضُوْءٌ ، يَوْضُوْءٌ ، وَاضِيٌّ ، وَضِيْبِيٌّ ، لَمْ يَوْضُوْءُ ، لَأْيَوْضُوْءُ اَلْخ .

ثلاثى مزيد * افعال

مَهْمُوزُ الْفَاءِ بِرِ نَرْسَهْ اَوْزَهْ اِنْسَانِيٌّ وَحَيَوَانِيٌّ قُوْطِرْتَمَقِ مَعْنَاْسِنَهْ اَوْلَانِ
 اَيْسَادُ دَنْ مَاءِ غُذْمَاْدَهْ لِرَكْبِيْدِر : اَسَدٌ ، يُوْسَدُ ، مُوسِدٌ ، مُوسِدٌ ، لَمْ
 يُوْسَدِ اَلْخ . مَهْمُوزُ الْعَيْنِ بِكَ سِرْعَتَهْ يُوْرْمَكِ وَكِيْجَهْ كُوْنْدِرْ تَمَامِيْلَهْ دُوْه
 يُوْرْمَكِ مَعْنَاْسِنَهْ اَوْلَانِ اَسْتَادُ دَنْ مَأْغُذْ مَادَهْ لِرَكْبِيْدِر : اَسَاعِدُ ، يَسْتَدُ ،
 مَسْتَدُ ، لَمْ يَسْتَدِ ، لَأْيَسْتَدِ ، اَلْخ . مَهْمُوزُ اللّامِ بِرِ نَرْسَهْ فِيْ بَشَقَهْ لِرَنْدَنْ مَقْدَمِ
 اَشْلَمَكِ مَعْنَاْسِنَهْ اَوْلَانِ اِبْدِ اَعْدَنْ مَاءِ غُذْمَاْدَهْ اَرْ كَبِيْدِر : اِبْدِئُ ، يَبْدِيْءُ ،
 مَبْدِيْءُ اَلْخ . نَاقِصٌ مَهْمُوزُ الْفَاءِ وَبِرْمَكِ مَعْنَاْسِنَهْ اَوْلَانِ اِبْتَاْدَنْ مَأْغُذْ
 مَادَهْ لِرَكْبِيْدِر : اَتَى ، يُوْتِيْ ، مُوتٌ ، لَمْ يُوْتِ ، لَأْيُوْتِيْ ، اَتَ الْبُوْتِ اَلْخ .
 مَثَلِ مَهْمُوزِ اللّامِ تَابِتَمَقِ مَعْنَاْسِنَهْ اَوْلَانِ اِبْطَلَهْ دَنْ مَاءِ غُذْمَاْدَهْ لِرَكْبِيْدِر :
 اَوْطَاءٌ ، يُوْطِيْءُ ، مَوْطِيْءٌ ، مَوْطَاٌ ، لَمْ يُوْطِيْءُ ، اَلْخ . نَاقِصٌ مَهْمُوزُ الْعَيْنِ

کورساتمک معناسنه اولان ارآدن مأخوذ ماده لر کبیدر : ارى ، یرى
 مر ، مری ، لم یر ، لایری ، ار ، لیر ، لاتر ، مری ، الخ اجوف مهموز اللام برکمه سا
 کملک ، ویاوزلق ایلمک معناسنه اولان اساعه دن مأخوذ ماده لر کبیدر :
 اساء ، یسی ، مسی ، لم یسی ، لایسی ، اسى ، الخ .

تفعیل آداب شرعیة و عرفیه و علم او کرتمک معناسنه اولان تأدیب دن مأخوذ
 ماده لر کبیدر : ادب ، یؤدب ، هؤدب ، لم یؤدب ، الخ . مهموز العین
 برکمه سفی باش والوغ ایلمک معناسنه اولان ترئیس دن مأخوذ ماده لر
 کبیدر : رأس ، یرأس ، مرأس ، لم یرأس ، الخ . مهموز اللام بیزار
 اولمق معناسنه اولان تهرئه دن مأخوذ ماده لر کبیدر : برأ ، یرى ، مبرى ،
 مبرأ ، لم یرى ، لایرى ، یرى ، الخ . مضاعف مهموز الفاء او ط یالقن
 لندرمق معناسنه اولان تاجج دن مأخوذ ماده لر کبیدر : اجج ، یؤجج ،
 مؤجج ، لم یؤجج ، الخ . اجوف مهموز الفاء بر نرسه دن کیرو قایتیق
 معناسنه اولان تاویب دن مأخوذ ماده لر کبیدر : اؤب ، یؤوب ، هؤوب ، لم یؤوب ، الخ
 ناقص مهموز الفاء قوه و یرمک معناسنه اولان تایدن مأخوذ ماده لر کبیدر :
 اید ، یؤید ، هؤید ، الخ . مثال مهموز اللام بر نرسه سفی حاضر لمک معناسنه اولان
 توطئه دن مأخوذ ماده لر کبیدر : وطاء ، یوطى ، موطى ، لم یوطى ،
 لایوطى ، الخ . اجوف مهموز اللام بور تقه اینوب اور ناشیق معناسنه اولان تبوتئه دن
 مأخوذ ماده لر کبیدر : بوا ، بیوى ، مبوى ، لم بیوى ، الخ . ینتھ قوصدر مق
 معناسنه اولان تقبئه دن مأخوذ ماده لر کبى : قبء ، یقبى ، مقبى .

لم يقبىء لا يقبىء ، قبىء ، لقبىء ، الخ . مفاعله مهوز اللام بر آدمنى
 كناهى بر ابرنده عقاب ايتمك معناسنه اولان مؤاخذه دن مأخوذ
 ماده لركبيدر : آخذ ، يؤخذ ، مؤخذ ، لم يؤخذ ، لا يؤخذ ، الخ .
 مثال مهوز العين نجات استمك معناسنه اولان مؤالده دن مأخوذ ماده لركبيدر :
 وائل ، يوائل ، موائل ، لم يوائل ، لا يوائل الخ . مهوز اللام آنكسر دن
 بر نرسه كا ايرشمك معناسنه اولان مفاضة دن مأخوذ ماده لركبيدر : فاجأ ،
 يفاجىء ، مفاجىء ، لم يفاجىء الخ . افتعال مهوز الفاء بر نرسه فى باشدن
 ياشلهق معناسنه اولان ائتئاف دن مأخوذ ماده لركبيدر : ائتئف ، ياءتئف ،
 مؤتئف ، الخ . مهوز العين قووى قازمق معناسنه اولان ايتئار دن مأخوذ
 ماده لركبيدر : ايتئار ، ييتئار ، لم ييتئار ، الخ . مهوز اللام باشلهق معناسنه اولان
 ايتداء دن مأخوذ ماده لركبيدر : ايتداء ، ييتداء ، لم ييتداء ، الخ . مهوز
 مضاعف قصد ايتمك معناسنه اولان ائتئام دن مأخوذ ماده لركبيدر : ائتئم ، ياءتئم ،
 موءتئم الخ مهوز اللام بر نرسه كا طابا يانهق معناسنه اولان اتكاء دن مأخوذ ماده لركبيدر :
 اتكاء ، يتكىء ، متكىء ، لم يتكىء ، لا يتكىء ، اتكىء ، الخ . اجوف
 مهوز الفاء مالنئ يخشئ قراب صافلهق معناسنه اولان ائتئبال دن مأخوذ
 ماده لركبيدر : ائتئبال ، ياءتئبال ، مؤتئبال ، لم ياءتئبال ، الخ مهوز اللام بر آدهنك
 بد معاهله سندن قا يغولى اولمق معناسنه اولان استئبء دن مأخوذ ماده لركبيدر :
 استئبء ، يستاء ، مستاء آه . ناقص مهوز الفاء بر خصوصده كي هچيلك قيلمق
 معناسنه اولان ائتئلاء دن مأخوذ ماده لركبيدر : ائتئلى ، ياءتئلى ، مؤتئلى ، لم ياءتئلى الخ .
 مهوز العين كورمك معناسنه اولان ارتئاء دن مأخوذ ماده لركبيدر : ارتئاء ،
 يرتئء ، مرتئء ، لم يرتئء ، لا يرتئء ، الخ . انفعال قنغرا يمق معناسنه

اولان اناطارُ دن مأخوذ ماده لر : اناطر ، يناطر ، مناظر ، لم يناطر ،
لايناطر ، اناعطر ، لينا طراخ . رجوع ايتمك معناسنه اولان انكفاءدن
مأخوذ ماده لر : انكفاء ، ينكفي ، منكفي ، لم ينكفي ، انكفي ، ينكفي ، الخ .
بوكلوب ايكي اولمق معناسنه اولان انئياددن مأخوذ ماده لر : اناء ، يناءد
مناعد ، لم يناءد ، لايناء ، اناءد ، الخ . افعال ، افعال بابلرندن ورودى
معلوم اولمدى . تفعل ادبلنمك معناسنه اولان تادب دن مأخوذ ماده لر : تاءدب ،
يتاءدب ، متاءدب ، لم يتاءدب الخ . رئيس اولمق معناسنه اولان تروؤس دن
مأخوذ ماده لر تراس ، يترأس ، مترئس ، لم يترأس ، لايتراس ، تراس الخ .
علم شريعت اوكرانوب فقيه اولمق معناسنه اولان تقررؤدن مأخوذ ماده لر :
تقرأ ، يتقرأ ، متقرى ، لم يتقرأ ، لايتقرؤ الخ . چولمك شدتله قاينمق
معناسنه اولان تاعزز دن مأخوذ ماده لر : تازز ، يغازز ، متعزز ، لم يتعزز ،
لايتعزز ، تعزز ، الخ . اشده آقرنلق قيلمق معناسنه اولان تووؤدن
مأخوذ ماده لر : توأد ، يتوأد ، متوئد ، لم يتوأد ، لايتوأد ، توأد ، الخ .
رجوع ايلهك معناسنه اولان تاوب دن مأخوذ ماده لر : تاوب ، يتاوب
متاوب ، لم يتاوب الخ . نكلى ايله قوصمق معناسنه اولان تقيبؤدن
مأخوذ ماده لر : تقبا ، يتقبا ، متقبا ، لم يتقبا ، لايتقبؤ ، تقبا الخ .
قورت باللامق معناسنه اولان تاريان مأخوذ ماده لر : تارى ، يتارى
تار ، لم يتار ، لايتارى ، تار ، ليتار الخ . تفاعل مشاوره ايتمك معناسنه
اولان تامر دن مأخوذ ماده لر : تامر ، يتامر ، متامر ، لم يتامر ، لايتامر ، الخ .
بورى لنمك معناسنه اولان تداؤب دن مأخوذ ماده لر : تداؤب ، يتداؤب الخ .

جوشمق معناسنه اولان تمالودن مأخوذ ماده لر : تمالاء ، یتمالاء ، تمالیاء ،
 لم یتمالاء ، لایتمالاء ، تمالاء الخ . موافقت ایدش مک معناسنه اولان توأطوؤدن
 مأخوذ ماده لر : توأطاء ، یتوأطاء ، متوأطىء ، لم یتوأطاء ، لایتوأطاء ، توأطاء
 الخ . کورگوکا قاره ـ ق معناسنه اولان ترائبا مأخوذ ماده لر : تراأى ،
 یتراأى ، مترائى ، لم یتراأى ، لایتراأى ، تراأ ، لیتراأ ، الخ .

استفعال بر نرسه فی بشقه غه ویرمای اوز یکا حاصل ب یالغر لنهق معناسنه اولان استئثار
 دن مأخوذ ماده لر : استأثر ، یتأثر الخ صوغش کیمنی کیمک معناسنه
 اولان استلاءم دن مأخوذ ماده لر : استلاءم ، یتلأتم ، مسلأتم ، لم یتلأتم ، لایستلأتم
 استلأتم الخ خور کورمک و مسخره ایتمک معناسنه اولان استهناء دن مأخوذ
 ماده لر استهنأ ، یتهنئى ، مستهنئى ، لم یتهنئى ، لایستهنئى الخ .
 بر نرسه فی سهل . و ملائم قابیق معناسنه اولان استیطاء دن مأخوذ ماده لر :
 استوطاء ، یتوطىء ، مستوطىء ، لم یتوطىء الخ . عوض طلب قبلیق
 معناسنه اولان استئاسه دن مأخوذ ماده لر استئاس ، یتئیس ، مستئیس ، لم یتئیس ،
 لایستئیس الخ . تکلی ایله قوصیق معناسنه اولان استقاءه دن مأخوذ ماده لر :
 استقاء ، یتقئىء ، مستقئىء ، لم یتقئىء الخ . بر کیمسه ننگ مالنی جبراً
 آلمق معناسنه اولان استیداء دن مأخوذ ماده لر : استاءدى ، یتئیدى ،
 مستئید ، لم یتئید ، لایستئیدى ، استاد ، لیستاد ، لانتئید الخ . بوندن
 صونکغی بابلردن ورودى . علوم اولغاندر . فقط رباعى مزیدده ، قرار
 لنهق معناسنه اولان اطمئنان دن مأخوذ ماده لر : اطمئان ، یطمئن ، مطمئن ،

لم يطمئن ، لا يطمئن ، اطمئن ، ليطمئن ، لا تطمئن ، مطمئن فيه . ان سلكتوب ،
يونون قابرتهم - ق معناسنه اولان از بتراردن ماءغوذ ماده لر : از باع ،
يزبتر ، مزبتر ، لم يزبتر ، لا يزبتر ، ازبتر ، ليزبتر ، لا تزبتر ، مز باع رقيه .
والله اعلم بالصواب

تم على يد العبد الفاجر الى رحمة ربه الغافر ابن محمد جان البلرودى
صالح جان محمد على الله عنهما ليلة الاثنين الرابعة عشر من
رجب سنة ثلاث عشرة وثلاثمائة والى من الهجرة
على صاحبها افضل التحيات ❁

صفاحه	سطر	خطا	صواب	صفاحه	سطر	خطا	صواب
٧	٧	معنا	معناده	٣٨	١٦	طوقان	طوقان
٧	١٢	يدى	آلتى	٥١	٥	معلوم	ايله
٧	١٥	فعل	--	٥٢	١٠	وررضوان	وررضوان
٨	٢٠	اسم	لفظ	٥٢	١٩	امثلهسى	سرادن
١٢	٢٠	ولوعدن	ونوعدن	٥٩	١٧	امثلاثى	امثلهسى
١٩	١٣	اء فعل	اء فعل	٦٠	١١	يتشى	ييمشى
١٢	٣	اماطانى	وطانى	٦٣	٢٠	دومن	سال
٢٢	١٣	--	و				
٣٢	٢	آيله بو با بلردن	ايله امر				
٣٣	٦	تجيب	تجيب				
٤٧	١١	حقير	و حقير				
٤٨	٣	اولى	اول				

БИБЛИОТЕКИ
КАЗАНСКОЙ
ДУХОВНОЙ
АКАДЕМИИ